ÇINARALTI

HAFTALIK FİKİR, SANAT MECMUASI

BU SAYIDAKİLER:

Ömer Seyfeddin ..... **Orhan Seyfi Orhon**
Ömer Seyfeddin ve Değeri ... **Ali Canib Yöntem**
Ömer Seyfeddin'in bir mektubu ..... **Ömer Seyfeddin**
Bir çocuk nasıl milliyetperver olur ? ..... **Ömer Seyfeddin**
Türk'ün İstikbali ..... **Ömer Seyfeddin**
Ömer Seyfeddin Hakkında Düşünceler ..... **Hüseyin Rahmi**
Ömer Seyfeddin Hakkında Düşünceler ..... **Yakup Kadri**
Ömer Seyfeddin Hakkında Düşünceler ..... **Reşat Nuri Güntekin**
Ömer Seyfeddin ..... **Cafer S. Kırımer**
Ömer Seyfeddin'e Dair Düşünceler ..... **Muhtelif muharrirler**
Dil İnkılâbı: Ciddî ilim adamlarından müteşekkil bir dil heyeti kurulmalıdır ..... **H. Namık Orkun**
Aşk (şiir) ..... **Ömer Seyfeddin**
Arzuhal (şiir) ..... **Ali İzzet Özkan**
Nefis şeyler ..... **İbnül Emin M.Kemal**
Kader (şiir) ..... **Edip Ayel**
Ömür (şiir) ..... **Safa Erkün**
Kızılelmanın öz yeri ..... **M. Fahrettin Çelik**
Para piyesi hakkında ..... **Ulunay**
» » » ..... **N. Fazıl Kısakürek**
63 **Seçme, güzel şiirler..**

Sayı : 31 **Kuruş : 10**

MİLLÎ KÜTÜPHANE ANKARA

"Zevcim Gözlerine İnanamıyor,,

"10 YAŞ DAHA GENÇ GÖRÜNDÜĞÜMÜ SÖYLİYOR,,

Bayan WAĞNER, Montreuil, (Seine,)
bunu ve sebebini şöyle anlatıyor:

Bayan Wağner'in "Biocel,, li yeni cild unsurunu kullanmazdan evvelki fotoğrafı

Bayan Wağner'in birkaç hafta zarfındaki şayanı hayret değişikliği gösteren fotoğrafı

Zevcim "bu cidden bir harikadır,, diyor. Ancak, iki ay kadar evvel alnımda ve gözlerimle ağzımın etrafında çizgiler ve buruşukluklarım vardı. Hakikaten yaşlı görünüyordum. Bugün ise, bütün çizgilerim silindi ve arkadaşlarım, bir genç kızın cildi gibi saf ve yumuşak olan cildime takdir nazarlarile bakıyorlar. Onlara, benim yaptığım gibi, cild unsuru olan "Biocel,, li Tokalon kremini kullanmalarını tavsiye ettim. Evvelâ onların birçoğu bana gülmüşlerdi. Fakat daha sonra bizzat tecrübe ettiklerinde, gördükleri şayanı hayret, semeresinden cidden benim kadar memnun kaldılar. Cild gıdası olan pembe renkteki Tokalon kremini her akşam yatmazdan evvel kullanmız. Terkibinde Viyana Üniversitesi Profesörlerinden biri tarafından keşif ve tıpkı cildimizin tabiî besleyici unsurlarına benzeyen ve genç hayvanların cildinden istihraç edilen, gençliğin kıymetli cevheri olan "Biocel,, vardır. Gündüzleri de beyaz renkteki Tokalon kremini kullanmız. Bu sâyede cildiniz beyaz, yumuşak, ve bütün siyah noktalardan ve açılmış mesamattan kurtulmuş bir hal kesbeder. Tokalon kremlerinde müsmir ve şayanı memnuniyet neticeler teminatlıdır. Aksi takdirde paranız iade olunur.

Talih Kuşu!

Çınaraltının çıkışı da bu hafta talih kuşunun uçtuğu güne rasgeldi... Eğer cebinizde bir «Millî Piyango» - nuz varsa, sevgili okuyucularımız, hepinize uğurlu olsun!..

Talihi, kuşa benzeten cetlerimiz, çok doğru bir teşbih yapmış. Hakikaten talih bir kuştur. Ne zaman konacağı ve nereye konacağı belli olmaz. Ayın yedisinde, bir de bakarsınız ki, sizin pencerenize konmuş, güzel gagasile çıt çıt camınıza vuruyor... Böyle misafir dostlar başına!..

T. İŞ BANKASI

Küçük Tasarruf Hesapları

1942 İKRAMİYE PLÂNI

KEŞİDELER: 2 Şubat, 4 Mayıs, 3 Ağustos, 2 İkinciteşrin tarihlerinde yapılır.

1942 İKRAMİYELERİ

1	adet	2000	Liralık	= 2000 — Lira
3	»	1000	»	= 3000.— »
2	»	750	»	= 1500.— »
3	»	500	»	= 1500.— »
10	»	250	»	= 2500.— »
40	»	100	»	= 4000.— »
50	»	50	»	= 2500.— »
200	»	25	»	= 5000.— »
200	»	10	»	= 2000.— »

Türkiye İş Bankasına para yatırmakla yalnız para biriktirmiş ve faiz almış olmaz, aynı zamanda talihinizi de denemiş olursunuz.

Sahibi ve Neşriyat Müdürü:
ORHAN SEYFİ ORHON
Basıldığı yer: Cumhuriyet Matbaası - İstanbul

NEVROZİN

Baş, Diş, Nezle, Grip, Romatizma
Nevralji, kırıklık ve bütün ağrılarınızı derhal keser
İcabında Günde 3 Kaşe Alınabilir. Her Yerde Pullu Kutuları Israrla İsteyiniz.

Varlık, sayı 31, 7 Mart 1942, cilt 2

İKTİBASLAR :

Para piyesi hakkında

Necip Fazıl Kısakürek (Para(adlı yeni bir piyes yazdı. Eser, Şehir Tiyatrosunda temsil ediliyor. Bu münasebetle Ulunay'ın (Tan) da yazdığı bir tenkit makalesi ortaya intihal dedikodusu çıkarmıştır. Ulunay'ın bu makalesinin intihale temas eden kısmı ile muharririn cevabını alıyoruz :

Para, «Aşk» kadar yıpranmış mevzulardan birıdır. Fakat bu mevzu iyi kullanılırsa müellifine şöhret ve... para getirebilir. Tiyatroda hâkim roller olduğu gibi edebiyatta da hâkim mevzular vardır. Para da «Mey ve mahbub», «beng -ü- bâde» gibi eskidenberi bütün şairlerin ekseriya buluştukları dört yol ağızlarından birini teşkil eder. Divan edebiyatından bugünkü edebiyata kadar şairler, muharrirler, müellifler «Para» mevzuu üzerinde hayli kalem çalmışlardır. Bâkîye parlak «teşbih» ler ilham eden, Fuzulîye tasavvufî şikâyetnameler yazdıran, Nefîye parlak kasîdeler söyleten, Nedimi bülbül gibi şakıtan hep o değil mi?

Necip Fazıl Kısakürek de bu mevzuu ele alarak Şehir Tiyatrosuna bir piyes verdi. Eser o kadar klâsk muvaffakiyet desteklerine dayanmıştır ki, onun ancak alkışlanmak için yazıldığına hükmedebiliriz. İnsanların en ziyade nefretle sarıldıkları :
Parıl parıl.. bize her hakkı bahşeden bu denî
Bu müfteris, bu mülevves parıltı!..

Aleyhinde savrulan her tarizin bir makes bulmamasına imkân yoktur Vaktiyle cinaî roman yazan Xavier de Montepen'lar, Ponson de Terail'ler, Jules Mary'ler kendilerine «Büyük ikramiye», «Para kuvveti» gibi eserlerle rağbet temin edebilmişlerdir.

Realist edebiyatta ise insanların en çok karakterlerini belirten bu mevzu, o kadar büyük o kadar etraflı bir surette tahlil edilmiştir ki, buna tekrar avdeti, ancak söylenmemiş bir fikir, bulunmamış bir yenilikle affedebiliriz.

Necip Fazıl, «Para» da bu söylenmemiş fikri, bulunmamış yenilliği keşfedememiştir; çünkü piyesi avangard bir şekle sokarak kurtarmak cihetine de gidememiştir. O halde Octave Mirbeau'nun şaheserlerinden olan : «Les affaires sont les affaires» i, senaryo şekline sokulan Zola'nın «Para» sı Henri Lavedan'ın «Petard» ı dururken hiç bir psikolojiye, hiç bir aksiyona dayanmıyan kelime yığınları yapmak müvakkat bir alkış deritisinden başka nedir?

★

Yazının başlığında bu eserle bir İtalyan tiyatro müellifinin eseri arasında büyük bir benzerlik gördüğümü yazdım. Bu benzerliğin adı kuvvetine göre değişir : «Adapte» olur; «intihal» olur; olur da olur.

Ben iki eser arasındaki münasebete müellifin şairliğini düşünerek (tevarüd) diyeceğim.

Olur a. Gherardo Gherarde'nin 1939 da yazılan ve 1941 de Romada Eliseo ve Berlinde Schiller tiyatrolarında temsil edilen bu piyes -bâhusus radyo asrında- o uzun mesafeleri bir saniyede atlıyarak neden burada da şairin geniş muhayyilesine ilham yaprakları yağdırmasın?

Zira tevarüd bizi düşündürecek kadar kuvvetlidir. Bu yaklaşmalar yalnız isimden ibaret değildir. Gherardi'nin eseri, Necip Fazılınkine sade isimle değil, mizansenle de yaklaşmıştır. Adeta (Para) ile (Has altın) arasında bir çok noktalarda hemen hemen bir fark yok gibidir.

(Para) nın başında şu cümle vardır : «Vaka meçhul bir tarihte, meçhul bir memlekette geçer». Gherardi'nin piyesinde de «Garip iddialı bir piyes», kaydını görüyoruz.

Eşhas arasında acaip münasebetler buluyoruz : (Para) daki banker (Has Altın) da avukattır. Fakat karakter tamamen birdir ve diğer şahıslar da birinci ve ikinci polis memurlarına varıncaya kadar aşağı yukarı birbirlerine benziyorlar.

İki eserin (metin) lerinde de çok benzerlikler görüyoruz. Hele bazı cümlelerde ayni fikirleri dinledik ve okuduk.„

Yalnız burada tevarüd piyesin yapısını olduğu gibi almıyor; meselâ (Para) da bankerin benzerine oynattırılan rol Gherardi'nin eserinde yoktur. Orada iki farklı karakteri bir tek adamda görüyoruz. (Para) piyesinin (Oro puro) dan alındığını ulu orta hiç bir zaman iddia etmiyorum. Maksadım sadece bir «müşahede» yi kaydetmekten ibarettir.

ULUNAY

Necip Fazıl Kısakürek'in cevabı :

Dünkü sayınızda (Para) isimli piyesime ait bir yazı gördüm. Bu yazı, evvelâ piyesimin sadece ismindeki kupkuru delleti ele alarak paraya ait mevzuların çok harcanmış ve pörsümüş şeyler olduğunu isbata çalışıyor. Bu isbat gayretinin hedefi, artık bu mevzuda dehaya bile çıkılsa güzel bir şey meydana getiremiyeceğini telkin etmek.

Bu hazırlıktan sonra piyesimin, bir İtalyan muharririne ait eserden intihal edilmiş olduğu hükmü veriliyor. İtalyan muharriri, ismini ilk defa işittiğim Gherardo Gherardi ve mahut eseri yine ismini ilk defa işittiğim (Halis Altın - Oro Puro) adlı bir piyes,

Münekkidiniz, iki eser arasındaki benzeyişi, hiç bir misal, örnek ve iştirak noktası göstermeden iddia ettikten sonra, böyle benzeyişlere, derecesine göre iktibas ve intihal denebileceğini kaydediyor ve ilâve diyor :

— Ben iki eser arasındaki münase müellifin şairliğini düşünerek (tevarüd) yeceğim.

Yani, şairliğim lûtfen düşünülmese tiyatro müharrirliğim veya sadece ins ğım düşünülse, eserle arasındaki mü bet, buz gibi bir intihal levhasıdır. Türk ruh ve fikir hırsızlığı...

Münekkidiniz, isbat borcunu asla lenmeksizin bir adama hırsızlık isnat mekten farksız olan bu iddiasını daha kaç satır yürüttükten sonra, birdenbire, daktaki çocukları bile ayağa kaldırıp namına dile getirecek olan şu sözleri a dan kaçırıyor :

Yalnız burada tevarüt piyesin yap olduğu gibi almıyor : meselâ (Para) da kerin benzerine oynattırılan rol Gherar eserinde yoktur. Orada iki farklı karak bir tek adamda görüyoruz. (Para) piye (Oro puro) dan alındığını ulu orta hiç zaman iddia etmiyorum. Maksadım s bir «müşahede» yi kaydetmekten ibarettir.

İnsan, bir kaç satır evvel, müellifin liğini düşünmese intihal hükmünü ve ğini ihsas eder de, sonra iki eserin b rine uymadığını, fakat bir müşahedeyi dettiğini haber verir mi?

Bu iddiaya karşı yalnız bir kaç sat cevapta her türlü itminanı buluyorum:

Ben bu İtalyan muharririnin ve ese adını ilk defa işittim. İtalyanca ve Alm bilmiyorum. Kimseden de bu bahiste kelime duymadım. Dündenberi öğrendi göre bu İtalyan muharririnin eseri, çat bildiğimi iddia edebileceğim yegâne ecn dil olan Fransızcaya henüz tercüme edi miştir. Fakat bütün bu sözlerin hiç b benim, eserimi o muharrirden intihal etmediğimi isbat etmez. Eseri İtalyanca ya Almancadan okumuş olan birisi, p bana her şeyi anlatmış, ben de ondan dalanmış olabilirim. Bunun içinse, çok ş en malûm ve iptidaî hak kaidesine münekkidinize, her şeyden evvel iki arasındaki münasebetin intihal ifade ğini isbat etmek düşer. Münekkidinize yorum ki iki eser arasındaki mevzu, en fikir ve ruh yakınlıklarını hemen isbat diniz!

Necip Fazıl KISAKÜREK

ÇINARALTI

Dilde, fikirde, işde birlik

Sayı: 31 — Cumartesi 7 Mart 1942

İdare Evi : İstanbul, Ankara caddesi, Çınar Yayınevi. No. 47

TÜRKÇÜ FİKİR ve SANAT MECMUASI

Telefon : 22129 — Fiatı: 10 Krş. — Cild : 2

Ömer Seyfeddin

Yazan : Orhan Seyfi ORHON

Ömer Seyfeddin ismi bana daima ümit verir. Onun büyük bir hikâyeci olup olmadığını hiç düşünmem. Bu ikinci derecede bir mesele.. Benim için asıl mühimi onun doğruya, ileriye, millet severliğe güvenimi arttırmasıdır.

Ömer Seyfeddin, yeni lişan mücadelesine giriştiği zaman neydi? Tanınmamış küçük bir muharrir, hudut bölüklerinin birinde edebiyat heveslisi bir subay!

Karşısında şöhretleri alınlarında miğferler gibi parıldıyan bir ordu vardı. Kalemleri heybetle çatılmış duruyordu. Ömer Seyfeddinin çıplak başı ve cılız kalemi bunlara karşı koyacaktı. Bütün kuvveti bir takım başı bozuk Türkçe sözler kullanmaktan ibaretti. O zamanda ki farisî kaidesile bir vasfi terkibî, arap kaidesile bir izafet, sanat cephesinde kırk sekizlik top gibi gürlüyordu.

Yeni lisan mücadelesi bu kadar gülünç bir nisbetsizlikle başladı. Ömer Seyfeddinin bir zafer kazanacağını kim aklına getirebilirdi? Neticenin ne olduğunu gördük.

Eğer bu memlekette bir gayeye doğru yürüyenler kuvvetlerini bu cemiyetten almasalar ne yapılabilirdi ki... Dil inkılâbı mı? İstiklâl Harbi mi? Türkiye Cumhuriyeti mi?

İşte Ömer Seyfeddin ismi bana bunun için daima ümit verir. Bu ümit, doğrunun, ilerinin, millet severliğin zaferidir. Bu misâl gösteriyor ki böyle bir fikir taşıyanların büyük bir adam olmalarına bile lüzum yoktur. Sadece fikirlerine samimiyetle bağlansınlar kâfi!

Orhan Seyfi ORHON

ABONE ŞARTLARI :
Yıllığı 500, altı aylığı 250 kuruş
Ecnebi memleketler için :
Yıllığı 1000, altı aylığı 500 kuruş

Sahip ve Neşriyat Müdürü :
Orhan Seyfi ORHON

İHTAR :
İdarehânemize gönderilen eserler neşredilsin edilmesin sahiplerine iade edilmez.

65

MİLLÎ KÜTÜPHANE ANKARA

Yarlık. Sayı 32, cilt 2, 7 Mart 1942

Ömer Seyfeddin ve değeri

Yazan : Ali Canib Yöntem

6 Mart 1920.. Meş'um bir gündür. Ziya Gökalp'in «Büyük bir teceddüdün ilk müctehit ve mücahidi» olarak gösterdiği Ömer Seyfeddin, o gün ve tam otuz altı yaşında çok sevdiği hayata gözlerini yumdu. Mahiyeti, ölümünden sonra, autopsie yapıldığı halde bile anlaşılamıyan hastalığının başlangıcını defterime şöyle kaydetmişim:

Pazartesi, 23 şubat 1920 — Dün gece Ömer bizdeydi. Mektepte hastalanmış, anneme: «Hanım teyze, Canib gibi ben de galiba sıtmaya tutuldum, başım ağrıyor» diye şikâyet etti, annem: «Ah evlâdım, mevsim kış. Sokaklarda geç kalıyorsun. Kendini üşütüyorsun. Dur sana ıhlamur kaynatayım. İç, erkence yat.» dedi. Ömer hakikaten hasta.. Bize geldikçe geç vakte kadar otürür, kahkahalarla konuşurduk. Bu gece mütemadiyen «başım, başım çok ağrıyor» dan başka birşey söylemedi. Ihlamuru içti, ellişer santigramlık iki aspirin komprimesi de aldı; hemen yattı. Bu sabah erkenden o evine, ben İstanbul'da işime indim. Geç vakit döndüm. Kendisine uğradım. Yatağını sobalı odasına sürüklemiş yatmıştı : «Nasılsın?» dedim. Aman başım.. Sanki çatlıyacak.. Ne oluyorum bilemiyorum.». dedi. Beraber bize gitmemizi teklif ettim. «Yolda üşürüm de daha fazla hastalanırım» diye reddetti.

***

4 Mart perşembe gününe kadar, anacığımla birlikte geceli gündüzlü başından ayrılmadık. Tedaviye çalıştık. Doktorlar, ilâçlar.. bir fayda vermedi. O gün, Neşet Ömer'in tavsiye ve tensibiyle, o zaman Haydarpaşa'da olan Tıp Fakültesine kaldırdık. Doktorlar toplanacak, konsültasyon yapacaklardı. Heyhat, buna muvaffak olamadık. İşte, meş'um 6 mart cumartesi gününe dairki notum:

Öğle üzeri Fakülteye gittim. Ömer'in odasına girdim. Bitap, yatıyordu. Yaklaştım. Elini elime aldım. Ter içindeydi. Burnunun delikleri kararmış gibi idi. Nefesi de intizamsızdı. Hizmetçi kadınlara sordum. Gece çok sayıklamış, «Burası hastahane değil, tımarhane.. Ben Canib'e gideceğim» demiş. Dalgındı, «Ömer, Ömer» diye seslendim. Gayet fersiz gözlerle bana baktı: «Tanıdın mı» dedim. Kendisine mahsus çabuk ifadeyle kafasını sallıyarak «Canib» dedi. Gene daldı. Kâğıdına baktım: hararet 39,2. Şeker litrede 28. Bir müddet bekledim. Sonra tekrar seslendim: «Ömer, konsültasyon günü yarınmış, erkenden gelirim, artık gideyim mi?» Kafasını salladı: «Git, git» dedi. Yeis içinde ayrıldım. Çünkü Ömer ve ölüm birbirine tamamiyle yabancı iki şeydi. Eve gelirken deniz kenarında hizmetcime rastgeldim. Bana doğru koşuyordu. «Ne var» dedim. «Sizi Tıbbiyeden istiyorlarmış. Rıdvan Beyler de bekliyorlar» cevabını verdi. Soluk soluğa komşumuza gittim. Ortada bir fevkaladelik vardı. Nihayet anlaşıldı: Ömer ölmüş...»

***

Ömer Seyfeddin 1884 de Gönen'de doğdu. Babası binbaşı Ömer Bey'dir. Ömer Seyfeddin'in baba cihetinden çerkez olduğunu söyliyenler vardır. Binbaşı Ömer Bey, Kafkasyalı hâlis bir Türktü. Bir kelime çerkezce bilmezdi.

Ömer Seyfeddin, Gönen'de devam ettiği mahalle mektebini «Ant» ünvanlı hikâyesinde tasvir eder. Aile, İstanbul'a gelince kendisini Aksarayda Mekteb-i Osmanî'ye verdiler. Oradan Eyup'daki Baytar Rüşdiyesine geçti. İkmal etti. Kuleli'yi istemedi, Edirne Askerî İdadisine gitti. 1903 de Harbiyeden zabit çıktı. 1906 ya kadar İzmir Redif Fırkasında hizmet etti. O yıl İzmir'de açılan jandarma mektebine öğretmen tayin edildi. 1908 de Rumeline nakledildi. Bulgar hududunda Yakorit bölüğü kumandanı oldu. 1910 da askerlikten istifa etti. Selânik'e geldi. Orada çıkmağa başlıyan Genç Kalemler mecmuasiyle Rumeli gazetesinde muharrirlik etti. İtalya harbinden sonra tekrar Orduya davet edildi. Balkan muharebesine iştirak etti. Yanya kalesinde esir düştü. Bir yıl Yunanistan'da kaldı. İstanbul'a dönünce tekrar askerlikten çekildi. Muharrirlikle hayatını kazandı. 1914 de Kabataş Lisesine edebiyat muallimi tayin edildi. Ölünciye kadar muallim ve muharrir kaldı.

***

Ömer Seyfeddin sadece bir muharrir ve hikâyeci değildi. Ziya Gökalp'in dediği gibi yeni bir cereyanın ta başında bir inkılâpçı idi: Bu cereyan dallanarak Türkçülük, hakka doğruculuk, millî hars hareketlerinin doğmasına sebep oldu.

Ömer Seyfeddin'in hikâyeleri bilhassa bu noktadan tahlil edilmelidir. Piç, Nakarat, Hürriyet Bayrakları gibi nuvelleri Türk gençliğini gaflet uykusundan uyandırmak için yazmıştır. Bu hikâyeler kaleme alındığı yıllarda Osmanlıcılık hâkimdi. Millî gurur, Türkçülük uykudaydı. Penbe İncili Kaftan,

ÖMER SEYFEDDİN'İN YENİ LİSAN DAVASININ AÇILMASINA SEBEP OLAN MEKTUBU :

15 Kânunusani 1326, Yakorit

Sevgili Canib Bey,

Cevabınızı almadan işte ben yazıyorum. Size bir teklifim var. Kanaatlerinize pek yakın olduğu için hemen kabul edeceksiniz sanırım. Bakınız ne. Biraz izah edeyim: Edebiyattan nefret ettiğimi ve bu nefretimin iğrenç, tiksindirici bir nefret olduğunu yazmıştım. Bu nefretim, edebiyata olmaktan ziyade lisanadır. Bizim lisanımız - her zaman düşündüğümüz gibi - berbat, perişan, fenne, mantığa muhalif bir lisandır. Garp edebiyatını biraz tanıyan, mümkün değil bu nefretten kurtulamaz.

Bu lisanı zaman ve vâkıfane bir sây tasfiye eder. Ben, işte edebiyattan vaz geçtikten sonra tetebbu edeceğim fenlere, ilimlere çalışırken bu tasfiyeye de yardım edeceğim. «...» ve «...» gibi, nura, hakikate muhtaç Türkleri Asyanın karanlıklarına götürmeğe çalışmıyacağım. Sâyimin esasını teşkil edecek noktalar pek basit: arapça, farsça terkiplerin hiç lüzumu yoktur. Bunlar ancak süs içindir. Kimin gösterecek, teshir edecek fikri yoksa onları çok kullanmıştır. Eğer terkipler terkolunursa tasfiyede büyük bir adım atılmış olmaz mı?..

Bunu yalnızca başaramam: Geliniz Canib Bey, edebiyatta, lisanda bir ihtilâl vücude getirelim. Ah büyük fikir. Sây, sebat ister...

Ömer Seyfeddin

Ömer Seyfeddin

Vire, Kütük gibi nuveller Millî gurur için tarihin en zengin kaynak olduğunu göstermek kaygısiyle ortaya konmuştur. Düşünme zamanı ve emsali nuveller edebiyat mevzularının halk tabakasına inmesi lüzumunu anlatıyordu. Efruz Bey esrisi, millî liyakati bozacak şarlatan tipleri gençlik nazarında kepaze etmek gayesiyle meydana konuyordu.

Hulâsa demin dediğim gibi, Ömer Seyfeddin sadece bir muharrir ve hikâyeci değildir. Bu hakikati, bütün eserlerini bu noktadan tasnif ve tahlil ederek çıkarmak lâzımdır. Pek değerli bir nesir üstadımızın geçen gün bana dediği gibi «Ömer Seyfeddin meğer istikbale hitap ediyormuş. Birçoklarımız bunu vaktinde anlıyamadık. Ölümünden yirmi şu kadar yıl geçtiği halde onun ifadesi terü taze duruyor. Hikâyeleri hâlâ mekteplerde nümune olarak okutuluyor.»

İşte bu terü taze ifadenin içinde saklı değerleri uzun uzadıya incelemek onu hâlâ elinden düşürmiyen genç neslin vazifesidir.

Ali Canib Yöntem

Bir çocuk

Nasıl Türk milliyetperveri olur?

1 — Konuştuğu Türkçeyi sever, konuştuğu lisanı yazar ve bu güzel İstanbul Türkçesini herkese öğretmeğe çalışır.

2 — Dini gibi milliyetini de sever ve mukaddes bilir. Türklüğün aleyhinde bulunanlara karşı müdafaa eder. Milliyetine lâkırdı söyletmez. Türklüğün dünyadaki milletlerin hepsinden daha necib ve cesur olduğunu hatırdan çıkarmaz. Hangi milletten olursa olsun Türkçe öğrenip Türk milliyetine karışan muhacirlere tıpkı eski kan kardeşi imiş gibi muamele eder.

3 — Her fırsatta Türklüğü metheder, Türklüğe kıymet verir. Her fırsatta Türk tarihini, Türk cihangirlerini, Türk âlimlerini anar.

4 — En büyük cihangirler Türklerden çıktığı gibi İbni Sina ve Uluğ bey gibi en büyük âlimlerin de Türk milletinden geldiği, ne iman eder.

5 — Her şeyden evvel Türk tarihine vukuf peyda eder. Türklüğe dair yazılan edebî ve fenni şeyleri diğer mütalâalara tercih eder.

6 — Askerlik, tüccarlık, sanatkârlık, memurluk, haşılı hangi meslek için hazırlanırsa hazırlansın en başlı emeli Türklüğe, Türk mefkûresine hizmet etmek olur.

7 — Şahsi hayatının fani, fakat milliyetinin, Türklüğünün ebedî olduğunu aklından çıkarmaz. Herkes mezara girecek ve ölecektir. Tarihe giren kahramanlar ölmezler. Milletlerinin kalbinde yaşarlar. Milliyetperver olmak isteyen her çocuk ta nasıl olursa olsun iyi bir nam ile Türk tarihine girmeğe çalışır. Dünyada tarihe girip şanlı bir hatıra bırakmak kadar âli ve gıpta olunacak birşey yoktur. Ruhunda büyüklük ve yükseklik meyli olan çocuk mutlaka Türk milliyetperveri olur. Her yerde, her vakit ve her işte birinci olmağa çabalar. Yorulmaz. Bıkmaz, üşenmez. Vücudünü izcilikle ve idmanla, fikrini bilgi ile fenle, ruhunu milli mefkûre ile kuvvetlendirir. Bilgisiz bir kuvvet ve cahil kafa altında sağlam bir vücut hiç bir işe yaramıyacağı gibi mefkûresiz bir ilim, mefkûresiz bir âlim de hiç bir işe yaramadıktan başka Türklük cemaatine tarif olunmaz zararları dokunur.

***

Ey Türk çocukları! Siz hem kuvvet, hem bilgi, hem de mefkûre sahibi olunuz. Büyük muvaffakıyetleriniz namınızı tarihe geçirecek ve sizi bu fani hayatın fevkindeki o ebedî ve ölümsüz hayata nail edecektir.

Ömer Seyfeddin

Türkün istikbali

Dünyada istikbali en parlak millet Türk milletidir. Çünkü:

1 — Yüz milyonunun esas lisanı birdir, Türkçedir.

2 — Bütün Turanda çokluğu teşkil ederler. Aralarında başka büyük milletler yoktur. İstanbuldan kalkan bir adam Azerbaycan, Kafkasya, Türkistan yolile tâ Mançuriye kadar Türklerin arasında, Türkçe konuşarak gidebilir.

3 — Dini ve lisanı bir olan Türk milletini içki illeti çürütmemiş, millî kuvvetleri sarfolmamıştır.

4 — Dince ve lisanca olduğu gibi coğrafyaca dahi hiç bir millet Türkler kadar «topluluk» saadetine mazhar olmamıştır.

5 — Şimdiye kadar birbirinden uzak bir ümmet hayatı süren Türkler artık maarif ve medeniyet sayesinde birleşmeğe, dilde, işte, fikirde birlik yapmağa başlamışlardır.

Ömer Seyfeddin

67

Ömer Seyfeddin hakkında

Fikir ve san'at adamlarımızın düşünceleri

HÜSEYİN RAHMİ GÜRPINAR NE DİYOR?

Ben onu gökte nurdan bir iz çizerek kaybolan Fransızların Laforgue'una benzetirim. İkisi de semavî (Bolide) gibi geçitlerini bir lâhzacık aydınlatarak söndüler. Laforgue Paris kadınlarına :

— O kadar boyanıyorsunuz ki insanın bir zenci güzelini size tercih edeceği geliyor. demişti. Bu genç kısa ömrün olgun verimleri üç ciltte toplanmıştır. Seyfettin için böyle bir şey yapıldı mı bilmiyorum.

O, bünyesini kemiren ecnebî pirelerden postunu kurtarmak için silkinen bugünkü Türkçenin müjdesini vermişti. Arabî, farisî kelimeleri, terkipleri cımbızla ayıklıyordu. Ne acınır haldir ki ismindeki din kılıcı arabî izafetini Türkçeleştiremeden bu yükün ağırlığile gömüldü. Biz onu artık hep böyle anıyoruz. Dinin kılıcı... Bu ad Fransızcaya çevrilirse şöyle tuhaflaşır: L'épée de la religion. Dinle arası pek hoş olmıyan Laforgue bu tesmiyeyi işitseydi mutlak keskin bir söz atardı. Bizdeki Şemseddinler, Nureddinler, Celâleddinler ilh... hep böyledir. Ortaçağı hâlâ öz benliğimizde yaşatıyoruz. Başka dile tercüme edilirlerse gülmemek için dudağımızı ısırmalıyız. Çünkü iki metre ilerisini göremiyen esmer bir miyop'un adı dinin güneşi olunca...

Biz Ömeri dinin palalarından değil yeni nesillerin atalarından sayarız.

Hüseyin Rahmi GÜRPINAR

●

YAKUP KADRİ KARAOSMANOĞLU NE DİYOR?

Ömer Seyfeddin, aramızdan ayrılalı yirmi yılı geçti. Fakat, onun sevgisi hepimizin kalbinde taptaze duruyor. Zira, Ömer Seyfeddin bizim neslin en göze çarpan hikâye üstatlarından biri olduğu kadar gönlü dalma harekette, açık yürekli, samimî bir arkadaş, bir dosttu. Onu, İzmir idadisindeki mekteplilik çağımdanberi tanırdım. Biz, o vakitler, benim bir kaç yaş büyüğüm olan zavallı Şehabeddin Süleymanla beraber, edebiyatın iki coşkun âşığı, elimize, nesir, nazım her ne geçerse okur, hayran kalır ve bunlara benzer bir seyler yazmıya cabalardık. Günün birinde, «İzmir» gazetesinde, tatlı ve cazibeli bir edebiyat ceşnisi taşıyan bir makaleye rastgeldik. Bunun altında hiç tanımadığımız bir imza vardı: Ömer Seyfeddin! Bu. kimdir, diye meraka düstük. Aradık, taradık ve nihayet, onu, uzaktan bir zabit kıyafetinde,

Ömer Seyfeddin

bir kıraethanede otururken gördük. Bu suretle, Ömer Seyfeddin, bizim için, yazısını beğenip de, kendisini gözlerimizle görebildiğimiz muharrirlerin ilki oldu.

Meşrutiyet inkılâbından sonra, onunla İstanbulda tanıştık. Biz, edebiyat âlemine ilk adımlarımızı atmış bulunuyorduk. Hattâ, sanırım, biraz da şöhret kazanmış gençlerdendik. «Fecri Âti» yi de çoktan kurmuştuk. Ömer Seyfeddini bu edebî kulübe almak istedik. Bize: «Gayeniz nedir?» diye sordu. Şehabeddin Süleymanla ben ona «Fecri Âti» nin düsturunu tekrar ettik: Sanat, şahsî ve muhteremdir.

Ömer Seyfeddin, insanı yaralamıyan o alaycı tebessümile gülümsedi ve oturduğu yerden bize doğru uzanarak: «Bu lâfın hiç bir mânası yok, cancağızım!» dedi. O, sanat bahsinde bizim henüz farkına varmadığımız bir takım hakikatlere ermiş gibiydi. «Genç Kalemler» deki yazılarını gözden geçirince, onun, nasıl bir ileri harekete gönüllü pişdarlık ettiğini anladık.

Evet, Ömer Seyfeddin, edebiyatta ve dilde, o zamana göre, en ileri cereyanların önünde yürüyordu. Fakat, hiç bir vakit, bu çeşit avant-gardist'lerin nasibi olan taassuba ve softalığa düşmedi. Kendi inandığı şekiller dışındaki güzelliklerde de bir eklektik zevk bulmakta devam etti. Zira, Ömer Seyfeddin, bütün ömrünce bir vectli sanatkâr olarak kalmıştır ve sanatı, daima her şeyin üstünde tutmuştur.

Yakup Kadri Karaosmanoğlu

●

REŞAD NURİ GÜNTEKİN NE DİYOR?

Ömer Seyfeddin benim çok sevdiğim ve beğendiğim bir insandı. Ölümü üzerinden yirmi küsur yıl geçmiştir. Fakat onun hâlâ etrafımdaki canlı insanların bir çoğundan daha fazla bir kuvvetle yaşadığını duyarım.

Ömer karikatür yapar gibi mübalâğalar, fanteziler, fantasmagorilerle konuşur ve aşağı yukarı da ayni şekilde yazardı. Bu onu birçok kimselere daima hayatın dış yüzünde dolaşan hafif ve daldan dala bir insan, sırf eğlendirmek için yazı yazan bir mizah ve fantezi hikâyecisi gibi tanıtmıştır. Fakat şekli bırakarak asla bakmasını bilen bir insansanız ve hakikate kasden göz yumacak bir garazkâr değilseniz onda kudretli bir hayat konsepsiyonu, hiç bir noktada birbirini nakzetmiyen bir fikirler manzumesi, hulâsa sağlam bir şahsiyet görürdünüz.

Meselâ dil hakkındaki fikirlerini alalım. Ömer milliyetperverdi, Türkçüydü. O zamanki Sıratı Müstakim'de yazı yazan seriatçı muharririn nasıl gediksiz bir bütün teşkil eden bir sistemi varsa onun da bir başka seriata aid tam bir anlayısı vardı ve onun güzel Türkçe dediğimiz dil ideali bundan doğardı. Sonra Ömer bu ideali «Arabca bilirim ama söylemeğe dilim dönmez» diyen Arnavud Hoca gibi, nazariye halinde başkasına tavsiye eden dil ulemasından değil kendi tatbik eden ve bütün tortular ve firelerden sıyrılmış en temiz Türkçeyi gevelemeden yazan adamdı.

Hikâyelerini alalım. Bunun premedinasyonla daha doğrusu Ziya Gökalpın zorile yazılmış destanî bir kısmını çıkarırsak elimizde altı yedi büyük cilt tutacak mikdarda küçük hikâye kalıyor ki (otuz beş yasında kırılmış bir kariyer için) çok ehemmiyetli eserdir.

Bir kısmı -hayatı muka'ar ve muhaddep aynalarda gösterir gibi- mübalâğalı şarj çizgileri ve fantezilerle dolan, sık sık fantasmagoriye kaçan b

küçük hikâyeler Ömeri küçük görmek ve göstermeğe çalışmışlar için birer hafif ve kof mizah eseridir. Fakat bu hafifliğin, bu köpüğün altına bir parça hüsnü niyetle bakarsanız ebedi çizgileri, ebedî ağırlık ve hüznile hayatın ta kendisini tanımanız mümkündür.

San'atta derine dalmak ve fonu bulmak için mutlaka denize dalar gibi gözlerini kapayarak, burun ve kulaklarını tıkayarak tepe aşağı dalmak ve su altının uğultu ve ihamları arasında zorlukla kol sallamak kâfi sananların yakaladıkları morarmış ve şişmiş birçok leşlere nispetle Ömerin eseri ne kadar canlıdır, ne kadar hakiki san'at güzelliğile güzeldir.

Reşat Nuri GÜNTEKİN

●

Ömer Seyfeddin

Yazan : Cafer S. KIRIMER

Ömer Seyfeddin her eserini Türkü, Türk dilini, Türk düşünce ve duygularını kozmopolitlikten kurtarmak endişesile yazdı.

Bütün edebî hayatında o sanatını ancak idealini yoğurmakta kullanmıştır.

Yarattığı kahramanlarda Türk seciye ve ananesini canlandırmakta en yüksek hassasiyeti göstermiş olan odur. Onun her kahramanında doğruluğun, sadeliğin, tevazuun, ve bilhassa feragatin yüksek misâli canlanır.

İlhamını daima idealinden almış olan Ömer Seyfeddinin her hikâyesi samimî ve orijinaldir, hepsi sevilerek okunur. Benim en çok sevdiğim hikâyesi «Pembe İncili Kaftan» ıdır.

***

Ömer Seyfeddinin ideali yalnız bütün türklerin hars birliği değildi. O siyasi bakımdan da bu idealin tahakkukunu tabii ve zarurî bulurdu.

Kendisinin İstanbulda 1330 da Kader matbaasında basılmış küçük (Yarınki Turan devleti) eserinin bu bakımdan incelenmesi meraklıdır.

Bu eserin 9 uncu sahifesinde (Millet) i şöyle tarif eder: «Millet: bir lisan konuşan, bir din, bir terbiye, bir maarifle biribirine bağlı bütün insanlar mecmuudur. Bir milleti siyasî hudutlar asla ayıramaz» der ve daha mühim olarak da şu neticeye varır: «Dikkat edersek anlarız ki milletlerin mefkûreleri insan, din, terbiye, can ve his kardeşlerini birleştirip hepsini siyasî bir hudut içinde toplamak ve her türlü mücadelelerini temin etmekten başka bir şey değildir.»

(Yarınki Turan Devleti) ni şimdilik inceleğe girişmekten ziyade onun bu küçük eserinin sonuna yazdığı bir kaç cümleyi tekrarlamak daha münasip olacaktır.

1922 de

Ömer Seyfeddine dair düşünceler

Ziya Gökalp :

Ömer Seyfeddin, bugünkü edebî Türkçemizin Christophe Colomb'udur. Ömer Seyfeddin, Bulgaristan hududunda, bir köyde bölük kumandanıydı. Oradan, Selânik'te çıkan Genç Kalemler mecmuasına muttasıl mektuplar yazıyordu: Edebiyatımızın yeni bir lisanla canlanacağını, milletimizin bu lisanla kurtulacağını sarsılmaz bir imanla telkin ediyordu. Bu yeni lisan, eski lisandan yalnız iki noktada ayrı bulunacaktı: arapça, acemce terkiplerle edatlardan hâli olmak.

Bu mücadeleye muhtelif zamanlarda takım takım bütün gençler iştirâk ettiler. Yeni lisan cereyanı dallanarak türkçülük, halka doğruculuk, milli hars hareketlerinin doğmasına sebep oldu. İşte, bütün bu fikrî cereyanların başlangıcı, Ömer Seyfeddin'in sâf, masum ruhunda feveran eden sârî, müstevli bir iman sıtmasıydı

Ömer Seyfeddin, bildiğine kuvetle inanan, inandığını derhal icraya teşebbüs eden basit ruhlu insanlardandı. Kumanda ettiği hudut bölüğünün Mehmetcik'leri gibi gurur, tefahur, menfaat hislerinden uzaktı. Büyük bir teceddüdün ilk mücahit ve müctehidi olduğu halde, başkalarını pişvâ, kendisini peyrev göstermeğe çalışırdı. Mefkûresini yükseltmeğe ikdam edenlere, şahsını beyenmeseler de kul kurban olmaktan çekinmezdi. Eserlerini çok kıymetli görmiyen daha derin daha ince sanatkârları, açtığı yoldan yürütebilmeğe, işte bu samimî mahviyeti, bu tasannusuz feragati sayesinde muvaffak oluyordu. Ömer Seyfeddin, edebiyat lisanında istediği inkılâbın tamamiyle husule geldiğini gördükten sonra hayata veda etti. Bu saadet, müceddidlerden çoğuna nasip olmamıştır.

Küçük Mecmua, sayı I, 1922

Ziya GÖKALP

●

Fazıl Ahmet :

Ömer Seyfeddini edebiyatta peykleri, seyyareleri, mahreki bana tamamen yabancı bir manzume gibi tanırım. Kendisini çok defa pek anlıyamadım, fakat her zaman pek ziyade sevdim ve zavallının zıyaına içi sızlıyanlardan birisi de benim..

●

Refik Halit :

Ömer Seyfeddinin eserlerinde iki mühim hassa buluyorum: Biri lisanındaki sadelik ve doğruluk, diğeri tehkiyesindeki maharet ve cazibe.. Filvaki Ömer yeni lisanın en gayretli bir pişvası idi. Herkesten fazla o çalıştı ve bu lisanı o tesbit etti. Fakat fikirlerindeki garabetin tesirile hizmeti kadar mevki kazanamadı. Lâyık olduğu edebî mevkii tamamen temin edemedi. Onun vefatile yeni edebiyat mimarını değil, fakat temelini kuran ve gece gündüz harcile, taşı toprağile çalışmış bulunan en gayretli bir ustabaşısını kaybetmiş oluyor.

●

İbrahim Alâeddin :

Onun adesesile görülüp tesbit edilmesi çok lâzım bir takım mevzuları ve tipleri hatırladıkça ziyaının hararetini daha fazla hissediyorum.

●

Halit Nihat :

Zeki ve hoşsohbet idi. Hayatı daima gülüç tarafından telâkki ederek güler ve güldürürdü. Benim yazılarımın hepsi muvaffak değildir. Çünkü her zaman sanat için, kendi zevki için yazmazdı. Bu memleket muharrirlerinin kısmı azamisi gibi o da memleket dertlerini zebunluğu için yazardı. Bu yeknesak ve garabet aşığı her devir için vücudu lüzumlu olan terakki unsurudur. Ölümü telâfisi pek güç bir zıya teşkil eder.

Ey bu küçük kitabı okuyan!

Sen eğer milletinin ne kadar büyük ve kuvvetli olduğunu bilmiyen bir zavallı isen, eğer milli ve mukaddes mefkûrenin hayat verici nurları senin ruhuna aksetmemişse mutlaka gülecek ve :

— Hakikatten ne uzak bir hayal...

Diyeceksin. Fakat emin ol ki yanılıyorsun. İhtimal senin duymadığın ilâhî bir nefes ürperten ve uyandıran hararetile bütün Turanı sarıyor. Hakkın muradı yerin geliyor. Muhitindeki değişikliği, hareketi görmüyor musun? İstersen bu hayat ve hakikat alâmetini hayal farzet. Lâkin bütün hakikatlerin evvelâ bir hayal ve tasavvur devresi geçirdiğini unutma ve hatırla ki fiilin meşimesi fikirdir.

Türkü kozmopolitlikten, Türklüğü esirlikten kurtarmak, işte Ömer Seyfeddinin bütün hayatını vakfettiği büyük ideal...

Onu nasıl sevmemeli ve hasretinden muhabbetle ve ihlasla anmamalı ki o bu büyük ideal tam bir yüklüğüne bağlı kaldı.

Bütün hayatında bir lahza şahsî endişe duymadı, tevazu ve feragatten asla ayrılmadı..

Cafer S. KIRIMER

Bugünkü Türkçülüğün esasları :

Dil inkılâbı

Ciddî ilim adamlarından müteşekkil bir dil heyeti kurulmalıdır!

Yazan : Hüseyin Namık ORKUN

Yazılarımda ele aldığım mevzuları daima üçe ayırmakta idim. Evvelâ meselenin mazisinden, sonra bugünkü durumundan ve en nihayet de Türkçülük bakımından yarınını bahis mevzuu etmekte idim. Bu programa göre şimdi bu yazımda da dil hareketimizin bugünkü durumundan bahsetmem icap etmekte idi. Bunu tamamile bitaraf bir şekilde yazabilmek için bugün dilci geçinenlerin hemen hepsini de birer birer teşhir etmek lâzım gelmektedir. Şahsiyata dökülmemek ve mukaddes dava uğrunda yürürken kimseyi kırmak istemediğim için bugünkü durumdan bahsetmiyeceğim. Maamafih okuyanlarım bu hususta bir fikir edinmek isterse bu mesele hakkında salâhiyet sahibi olduğuna asla şüphe edemiyeceğimiz İstanbul Üniversitesi profesörlerinden Ragıb Hulûsinin İnkılâbcı Gençlik mecmuasında çıkan ve dil tarihimiz yazılırken iftihar ile tarih sahifelerine geçecek olan makalesini tavsiye ederim. Fakat şu ciheti de kaydetmeden geçemiyeceğim: Türk dili Türkün en mukaddes unsurudur. Binaenaleyh buna bazı cahillerin dokunması veya bozması asla affedilir bir hareket değildir.

Evvelki yazımızda da izah ettiğimiz gibi Türk dili orijinal bir dildir. Bu dil hiç bir dilden çıkmış değildir. Ve bu dili meselâ İndo - german dil gurubu gibi bir akraba dil gurubu içinde de mütalea etmeğe imkân yoktur. Bunun için Türk dilini Ural - Altay dil gurubunun bir kolu telâkki etmek de hatadır. Çünkü bu dil gurubu arasında henüz bir akrabalık dahi isbat edilmiş değildir.

O halde Türk dili başlı başına müstakil bir gurup teşkil eder. Ve bu dilin akrabaları olduğu gibi (Mogolcayı kasdediyorum.) lehçeleri de vardır. Radloff, Samoilovic gibi âlimler tarafından Türk lehçeleri bir tasnife tâbi tutulmuş ise de ben bazı âlimlerin yaptığı gibi çok bariz aykırılıkları göz önünde tutarak su üç lehceyi zikrile iktifa edeceğim: Yakut lehçesi. Ne zamanları Sibiryanın buzlarla kaplı taraflarına cekildiği malûm olmıyan ve buralarda asırlarca mechul bir kavim gibi yaşamış bulunan Yakutların lehcesi ayrı bir hususivet gösterir. Yine büyük bir hususiyet gösteren Cuvas lehcesi vardır ki bunun gösterdiği hususivet dolayisile bazı âlimler bu dilin Türkce olmadığını zannetmislerdi. Bu iki lehce müstesna kılınırsa bütün diğer Türklerin lehcesi arasında büyük farklar mevcut değildir. Binaenaleyh ilim adamları bu milyonlarca Türkün lehçesini Orta Türkçe adı altında toplamaktadırlar.

Türk lehçeleri arasında büyük aykırılıklar olmadığı içindir ki bazı ilim adamları (Le Coq, Midendorf, Vambéry) Orta Asyalı bir Türk ile İstanbullu bir Türkün kısa bir zamanda anlaşabileceğini kaydetmekte ve kendilerinin de bütün Türkler arasında kolayca anlaştıklarını zikreylemektedirler. Bu anlaşmalara rağmen bütün Türklük âlemine şamil edebî bir lehçenin vücude getirilmesi zarurîdir. Bu lehçe, bizim de yazı dilimize girmiş olan İstanbul lehçesinden başka bir şey olamaz.

Aşk

— Fantezi —

İnce, beyaz bir leylâğa benzeyen
Nazik elin sıcacıktı elimde.

Bu leylâğı yavaşçacık öperken
«Aşk var mıdır?» diye sordun. Benim de
Bunda biraz şüphem vardı sevgilim.

İnanmadan tapmak... Fakat ne elim!

Sustum. Eğer «var...» deseydim o zaman
«Söyle nedir?» diyecektin şüphesiz;
Hayalimde sözü hemen bir umman,
Hayalimde dalgalandı bin deniz..

Sustum, evet... Bilmiyorum o nedir,
Bir hal var ki heyecanlar getirir;
İnce, beyaz bir leylâğa benzeyen
Nazik elin sıcacıkken elimde..

Bu leylâğı yavaşçacık öperken
Duyduğum şey nedir? Bilmem. Senin de
Bir duyduğun varsa böyle...

... Gel buna
Aşk diyelim; aşk bu tatlı duyguna!

Ömer Seyfeddin

Bizim kullandığımız lehçe ve yazı dili esas olunca bu bakımdan dilde bir inkılâp yapmamız gerektir. Şimdiye kadar yapılan hareketleri bir inkılâp telâkki edemiyeceğimizi dilin bugünkü durumu açıkca gösterir. Dil inkılâbı olmamıştır; olacaktır. Ve bu inkılâp ancak bütün Türklük âlemine şamil bir dilin vücude getirilmesile mümkün olabilir.

Bu inkılâp nasıl olur?.. Bu ciheti de kısaca izah edelim: Dil inkılâbında esas milliyetperverliktir. Binaenaleyh yabancı bir sözü Türkçedir diye uydurarak - ve hattâ ilmî olmaktan çok uzak gülünç izahlar yaparak - kimseye kelime kabul ettirilemez. Dil bir milletin malıdır. Binaenaleyh inkılâbı da o millet yapabilir. Masa başında kelime uydurarak ortaya saçma sapan sözler atmak hiç bir netice veremez. Öyle ise ne yapmalı?.. sualine tek cevap şudur: Ciddî bir dil heyeti kurulmalıdır. Ve bu heyet ciddî ilim adamlarından müteşekkil olunca dil inkılâbını üzerine almağa yeltenmez. Bu heyet esaslar kurar. Bu ilim adamları Türk dilinin bünyesini bildikleri için bu esasa göre babalarımızın nasıl kelime yarattıklarını ortaya koyar. Bu esaslara göre Türk muharriri, Türk gazetecisi, Türk edibi, Türk şairi ve Türk milleti istediği kelimeyi yaratır ve umumî efkâr bunlardan hangi beğenir ve kabul ederse o dile mal olur. ciheti bir misal ile izah edeyim: Meselâ terimi yapılacaktır. Eski Türkçede bunun nasıl olduğuna dair dil heyeti bir tetkik neşreder. Ve bu tetkikte mühim hakikatler meydana konur: Türkçede âza isimlerinin mühim bir kısmı ak ile nihayet bulmuştur: Yanak, tırnak, parmak, ayak, kulak, damkursak.. Bütün bunlar bir tesadüf eseri midir?.. Hiç şüphesiz hayır!. Bunların ak e atarak kelimelerin köklerini izah edebil Meselâ kulak sözündeki kul kökünün f ve daha diğer lehçelerde işitmek mâna geldiği malûmdur. O halde kulak işiten âle uzuv demek olur. Yürümek mânasına gelen ayımak sözünden de ayak kelimesi vücude gelmiştir. Demek oluyor ki. ak vücut isimleri yaratmak hususunda kullanılmıştır. Daha sonra an, un, ın gibi ekler de âza isimlerinde kullanılmıştır. İşte bu ekler ve eski türkçedeki hastalık isimlerinin lerini meydana koyduktan sonra mese doktorlarımıza havale etmek gerektir. Doktorlarımız bu esaslara göre mükemmel surette kelime yaratabilir.

Türk dilinin bu kaideleri bilinmeden bir yeni kelime yapılamaz. Ve bu kaideleri ancak salâhiyetli, ciddî ve ilmî bir sure çalışan bir dil heyeti meydana koyabilir.

Yeni kelime yaparken eski türk mevcut olup bugün unutulmuş sözleri

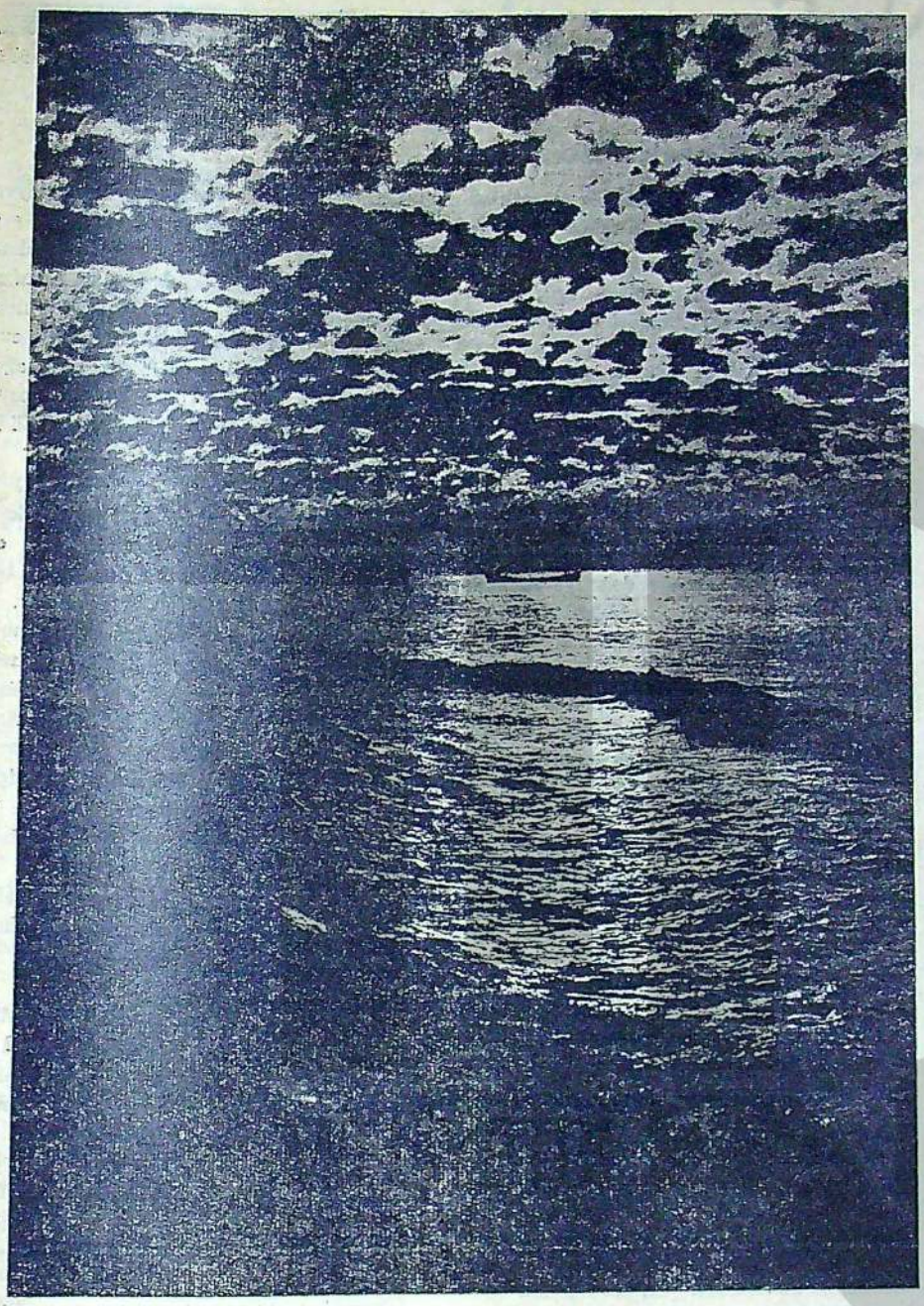

Memleket manzaralarından : Mersinde akşam

rar ele alabiliriz. Veya başka lehçelerde yaşayıp da bizce terkedilmiş sözleri kabul edebiliriz. Bu takdirde de bugünkü dilin bünyesini ve seyrini göz önünde tutmak gerektir. Aksi takdirde derhal gülünç bir mevkie düşülebilir.

Yeni kelime yaratmakta ve yeni kelimeyi kabul etmekte Türk köylüsünü her zaman örnek almak gerektir. Türk dilinde l veya r ile başlıyan bir kelime yoktur. Binaenaleyh Türk köylüsü limon sözünü diline alırken ilimon diyerek tam mânasile Türk diline bu sözü intibak ettirdiği vakit âlim geçinen münevverin bu telâffuz ile alay etmesi bu zavallı münevveri gülünç bir hale sokmaz mı?..

Dil inkılâbında göz önünde tutulacak esaslardan biri de her sözün türkçe olmasıdır. Radyo, gramofon, telgraf, posta, telefon gibi milletler arası kullanılan sözler dahi türkçeleştirilmelidir. Her dil inkılâbını yapan millet bu yoldan gitmiştir. Ve şunu da kaydedelim ki bu milletlerin dilleri ne Türk dili kadar zengin bir maziye ve ne de Türk dili kadar zengin eklere maliktir. Buna rağmen başka milletler mükemmel ve millî bir dile malik olmuşlardır. Biz ise kelimenin lâtincesini dahi bilemeden fransızca sözleri - eski arapçasını atarak - türkçedir diye dilimize sokmakla milliyetimizin en bariz bir alâmetine darbe vurmuş olmuyor muyuz?..

71 **Hüseyin Namık ORKUN**

Halk Şairlerinden :

Saz şairi Ali İzzet Özkan

[Bu sütunda, son zamanlarda söylediği güzel bir şiirini neşrettiğimiz Ali İzzet Özkan, Anadoluda hâlâ devam eden âşık edebiyatının usta şairlerindendir. Şimdiye kadar muhtelif mevzular üzerine iki yüz kadar şiir söylemiştir. Radyoda, Halkevlerinde bir çok şiirler söylemiş, bunlardan bazıları plâklara da alınmıştır. Ali İzzet Özkan, Şarkışlaya tâbi Alacakışla nahiyesinin Üyük köyündendir. 1904 tevellütlüdür. Kerem'in Sofisi gibi onun da kendisi ile beraber gezen ve saz çalan Hamdi isminde bir de arkadaşı vardır.]

ARZUHAL

Sökün ayı geldi, çiğdemler bitti,
Çırpını çırpını kakışın kuşlar,
Gurbet elin kahrı yaktı kül etti,
Yanın benim gibi tutuşun kuşlar.

Sarı çiğdem, mor menekşe kokuyor,
Yeşil süne (1) yaylâmızda şakıyor,
Şimdi yavrularım yola bakıyor
Bugün bizim köye yetişin kuşlar.

Nolur kuşlar ben olsam tek gözünüz?
Konuşurken ah ben olsam ağzınız!
Kimsesiz yollarda kaldım yalnız,
Şu garip halime bakışın kuşlar!

Kan kırmızı, kaba nevruz biterken,
Yaylânın çiçeği dağı tutarken,
İshak kuşu dertli dertli öterken
Siz de o katara katışın kuşlar!

Gidin kuşlar, gidin söylen yârime;
Sahip olsun namusuma, ârıma,
Sarılın boynuna benim yerime,
Hal hatırdan sonra öpüşün kuşlar.

Selâm söylen Ali İzzetin dostuna,
Şu mektubu alın verin destine,
Yuva yapın bizim evin üstüne,
Her sabah, her sabah ötüşün kuşlar!

Ali İzzet

(1) Bir nevi kuş.

Nefis şeyler

Yazan:
İbnül Emin Mahmud Kemal

Güzel şeylere meyletmek, ruhun mümtaz havasından olduğu için şuur ehli, «güzel» gelimesinin ifade ettiği herşeyden müteessir olur. Fakat bedî âsar ve eşyanın ruh üzerinde kemaliyle müessir olabilmesi, ilmî terbiye ile münevver, bahusus zevki selime mazhar olmağa mütevakkıftır. Teessür istidada tâbidir. İnsan vardır ki «gönül güzellere hep başka başka maildir» mealine muvafık olarak her güzel şeye muhabbet eder. Yine insan vardır ki nazarında güzelin ve çirkinin asla farkı yoktur.

Ferdin keyfine tâbi olmıyan fennin ve zevki selimin kabul ettiği herşey, nefis addolunur. Hissin galatından kurtulamıyanların ve mehasini takdirde istidadı olmıyanların «bu, nefistir», yahut «değildir» demelerine bittabi itibar olunmaz. Bunun aksi tasavvur edilse - bilfarz - İmad'ın Nazarı Pira hattına, vaktiyle Yenicami avlusunda mektup ve arzıhal yazanların yazılarını, Fuzulî'nin ve Nedim'in dilruba şîrlerine, saz şairlerinin sözlerini, İsmail Dedenin ve emsalinin vecdâver bestelerine, eski tiyatro aktrislerinin - kulakları tırmalıyan - kantolarını, en nefis çini kâselere, en âdi toprak kâseleri tercih edenlere zevki selim ve irfan muhitinde yüksek bir mevki tahsis etmek lâzımgelir ki bu surette zevki selim erbabının ruhu münkabız, fen de münkarız olur.

Beşerin zekâsından doğan nefis eşya ve âsarın terbiyei fikriye ve eslâfın yadigârı olan her nevi âsarın, gayreti milliye ve muhabbeti vataniyeye tesiri, isbata muhtaç olmıyan hakikatlerdendir ki mütemeddin memleketlerde milyonlar sarfiyle vücude getirilen müzeler ve bedi eserlerin zuhur ve tekâmülüne bezledilen himmetler, bu müddeanın şahididir. Medeniyetten, daha doğrusu insanlıktan nasibi olmıyanlardır ki nefaise yabancı kalırlar. Bu sadette sözü uzatmağa lüzum yoktur. Çünkü hakikatı bilenler, izahata muhtaç değildirler. Bilmiyenlere, yahut bilmek istemiyenlere söylenecek sözler ise beyhude yere nefes tüketmektir.

***

Kâinatın hangi mamur kıt'asına bakılsa bizim diyarımız gibi bedi âsardan, nefis eşyadan tecrit edilmiş bir sahaya tesadüf edilemez. O diyardır ki her türlü füyuzun cilvegâhıdır, bir zamanlar her köşesi bedayi hazinesi idi. Bilhassa Nedim'imizin:

«Bir güheri yekpare iki bahr arasında
Hurşidi cihan tâb ile tartılsa sezadır
İnsaf değildir anı dünyaya değişmek
Gülzarların cennete teşbih hatadır
Kâlâyı maarif satılır suklarında
Bâzarı hüner madeni ilmü ülemadır
Hep halkının etvarı pesendide ve makbul
Derler ki biraz dilberi bi mihri vefadır»

Beyitleriyle tavsif ve tahsin ettiği İstanbul - ki arzın arusu denmeğe lâyıktır - ihtiva ettiği nefaisi âsar ile gözleri ruşen, kalbleri şen ederdi.

Ne fayda ki düşmanı kadimimiz olan yangınlar, cehil gibi yarı canımız olan ihmal, sâri illet hükmünde olan kıymet nâşinaslık, - eslâfın yadigârı ve ahlâfın medarı iftiharı olan - bedi âsârı ve nefis eşyayı yaktı, yıktı, elimizden çıkardı. Bakiyesini de - cehil ve tamahımızdan istifade eden - yabancılar, ağıza almağa değmiyecek kadar az bir para mukabilinde aldılar, memleketlerine götürdüler.

Meselâ ecnebi devletlerden birinin İstanbul'daki konsolosunun Batpazarından «4!» kuruşa satın aldığı bir miğferin temizlenip üstündeki yazılar okununca cennet mekân Salâhaddini Eyyubî'ye ait olduğu anlaşılmıştır.

Bu kabil zayiatımızı düşündükçe - kendi kıymettar emval ve eşyamı kaybetmişten ziyade - dilhun olurum.

Babamın Babıâlideki memuriyet arkadaşlarından bir zatın evinde - tahtaların çürümemesi için su küpünün altına yayılan eski bir halı parçasını hizmetçi - eskiler alayım diye mahalle aralarında dolaşan bir Musevîye yirmi otuz kuruşa verdiği halde o Musevi, Frenklere yüz altına satmıştır. Bu hâdiseyi ben, çocukluğumda işitmiş, müteessir olmuştum. Yaş ilerleyip te zayiatımızın ehemmiyetini takdir edince teessürün ne kadar artacağı izahtan müstağnidir. Çünkü böyle «işe yarıyacak şey değil» denilerek cahilâne hükümlerle beş on kuruşa satılan giranbaha âsâr ve eşyanın sayısı hesaba gelmez.

***

Nefis eserlerimiz arasında en ziyade kıymet ve ehemmiyeti haiz olanlardan biri, belki birincisi kitaplarımızdır. Resmî ve hususî kütüphanelerimiz, pek nefis ve nadir kitaplarla dolu idi.

Vaktiyle nadiren açılan bazı resmî kütüphanelerin muhafazasına «hafızı kütüp» namiyle memur olan adamlardan bazıları - kendilerine emanet edilen - kitapların, hasis bir menfaat uğrunda ziyaına meydan verdiler. Yahut - gûya mutalâa için kütüphaneye gelen - hırsızlara, dikkatsizlik ve kayıtsızlık neticesi olarak kitapları çaldırttılar.

Meşrutiyetin ilânından evvel mühim kütüphanelerimizden birine dadanan bir hırsız, hafızı kütübe birkaç kuruş verip «kuzum birader efendi, ben çıkıp ta vakit zayi etmiyeyim, sen şuradan biraz yemek ve meyva tedarik buyur da beraber yiyelim. Sen gelinciye kadar ben kütüphaneyi gözetirim» diyerek - kârnı gibi gözü de aç olan - hafızı kütübü savdıktan sonra kütüphanede kir senin bulunmamasından istifade ederek ev velce peylediği - yükte hafif, pahada ağ tâbirine muvafık olan « bâzı kitapları koy nuna sokup savuştuğu anlaşılmış, bir müd det kütüphane kapatılmıştı.

Cahil sahhaflarını da, kitaplarımızın yabancı ellere geçmesinde hayli himmetler sebketmiştir. En büyük âlimlerimizin mühim eserlerinin o sahaflar tarafından be on kuruşa satıldığı pek çok defa vakidir.

Şehit Ali Paşanın sadaretinde İstanb sahhaflarının «mu'teber» kitapları ecneb memleketlere gönderip «kütübü nefisen kalletine ve ilmin indirasına bais» oldukla nazarı dikkate alınarak «diyarı âhara ticar veçhi üzere kitap gönderilmesinin» men'i iç Asitane kaymakamına, İstanbul kadısına v gümrük eminine hitaben emri âli ısdar olu muştur.

Kadim ve nefis âsâr ve eşyanın muhafa zasına dair muhtelif zamanlarda bazı nizam nameler yapıldıysa da esaslı bir fayda te min etmedi.

Bizim eski vakitlerdeki eski kabahatle rimizden biri de ortaya koyduğumuz usul nizamı takip etmeyişimizdir. Bir emir veril dikten, bir nizamname yazıldıktan so ahkâmını icra olunmuş farzederdik. Bu bepledir ki nizamnamelerin, kanunların, ya sakların hükmü, muvakkat bir zamana mi hasır olurdu. Hattâ «Padişah yasağının hü mü kırk gündür» sözü, darbı mesel hükn ne geçmiştir.

Kitap muhtiblerinin, varislerine terke tikleri kitaplar da terkelerde dağılarak z olmustur.

Ebüzziya merhumun «Şark encüm danişinin reisi» ünvaniyle yad ettiği Yus Kâmil Paşa'nın pek kıymettar ve nüsh nadir eserleri ihtiva eden kütüphanesi, te ke edilmediği halde «sırra kadem» bastır dığı gibi Şeyhülislâm Ârif Hikmet bey, A dülhak Molla ve Kemal Paşa ve emsali topladıkları nefis ve mühim kitaplar ve m muallar da terekede satılıp şunun bu elinde yok olup gitmiştir (1).

---

(1) Şayanı teşekkürdür ki Şeyhülisl Sahip Molla Beyin, Rıza Paşanın ve F Efendinin kitapları mukaddema hükûm satın alınarak mahvolmaktan kurtarılmı Fakat bu kitapların şimdi bulundukları tüphanede hâlâ eski sahiplerinin isimle taşımasının hikmetini anlıyamıyorum.

...aktiyle ilmin ve erbabının menbaı o- İstanbul kütüphanelerinin muhteviyatı- bir de ecnebi beldelerdeki kütüphaneleri ...ı eden şark âsârına bakılsa zayiatımı- derecesi anlaşılır.

Müzeler de öyle.

İlim, umumun malıdır. Ondan her fe- istifade hakkı vardır. Bu cihetle bizim ...ye serzeniş etmeğe hakkımız yoktur. tabiîdir ki malının kıymetini bilmiyen ...sına kaptırır.

Bundan başka herşey, ehline aittir. Ehil yan elindekini muhafaza edemez, ehil ...a teslim etmeğe mecburdur.

Yukarıda söylediğim gibi kıymet bilme- ...ten ileri gelen hareketler de - milletimi- medarı iftihar olan - nice bedi ve giran- a âsârın ziyaına sebep olmuştur.

Tarihimize bakılsa yakılan, yıkılan kâ- elere, yağma ve tahrip edilen âsâr ve eş- dair feci bahisler görülür. Meselâ Paşa vak'asında Şeyhülislâm hoca Sa- ...'in torunu Şeyhülislâm Ebu Sait Efen- kâşanesine hücum eden erazil, Hasan hanedanının yüz elli senedenberi top- fevkalâde nefis ve nadir eşyayı, pek ...etli kitapları ve kitap dolaplarının ve ...erelerin son derece müzeyyen ve mü- ...kaş olan kapaklarını alıp götürdüler. ...a ettikleri eşyayı, birkaç akçeye sat- için sokaklarda müşteri aradılar.

Damat İbrahim Paşa hâdisesinde Sâdâ- ...da nice «kusuru bi kusur» un yıkılması insanı utandıracak derecede çirkindir. ...k'ün inceliğini, zekâsını, zarafet tab'ını, ...ki selimini ve sanattaki maharetini isbat o dilruba kâşaneler ki Nedim'e ve di- değerli şairlere güzide şiirler söyletmiş- onlardan birinin oda ve salonlarındaki ...larının yukarısına - en müstesna bir ...atın, gayet nefis talik yazı ile ince tah- ...ı kabartma - yazdığı altın yaldızlı lev- ...dan birkaçını gördüm. Birinde şu gü- beyit yazılıdır:

babında misli var mı bu beyti dilaranın
...ı yoldaşıdır hüsnü bahada bağı Rıdvanın»

O dilruba levhalara baktıkça İbrahim ...a ile beraber musibete uğrıyanlar kada- ...teellim olurum. Kin, garez, haset, aç göz- ...k vesaire gibi kötü huyların timsali olan ...a, kâşaneleri yıkmak ve eşyasını ...a etmek suretiyle gûya İbrahim Paşa'- ve müntesiplerinden intikam aldılar. ...catte milletimizin şanına şeyn verdiler. ...ı ve sanatımıza rahneler açtılar, memle- ümranına mümanaat ettiler. Bu vesile de yabancı illerde aleyhimizde bir takım ...asebetsiz sözlere sebep oldular.

Aklı başında olan yıkmaz, yapar. Ne ...da ki bu hakikatı - azgın ejder gibi sal- ...n - çılgın haydutlara anlatmak kabil ol-

Bu kabil tahribattan ve yangınlardan ...n kalan büyük konaklar ve dilnişin ...neler de muhafaza edilemedi. O kâşa- - ki Nefî

«**Muallâ, beyti mamuru felekten ferşi eyvani**
Mücellâ, sinei âyineden kâşii divani»

Ve :

«**Turrei takı revanı hemseri zatül buruc**
Sayei sakfı bülendi, habıgâhı ahtaran

gibi beyitlerle ve müteehhirinden birçok şair de birçok kaside ile tavsif etmişlerdir, plânları, hattâ resimleri bile yapılmadan sahipleri tarafından odun pahasına olarak «enkazcılar» a verildi, yıktırıldı. Bu kâşanelerin nefaset ve bedaatini, tahminen otuz beş sene evvel Taşkasap semtinde bir Şeyhülislâm konağının (1) bakiyesi olan bir salonun (2) - İnsana hayret verecek derecedeki - letafetinden istidlâl etmiştim.

Son senelerde Baltalimanında Mustafa Reşit, Bebekte Yusuf Kâmil Paşalar merhumların ve Köçeoğlunun - Boğaziçine ziynet veren - yalılarının ve diğer güzel sahilhanelerin yerlerinde şimdi yeller esmektedir.

***

Dönüp dolaşıp yine yangınlara geliyoruz. Çünkü o, beldei tayyibeye (İstanbula) ötedenberi musallat olan belâların en ileri gelenidir. Onun yüzünden uğranılan zarar, hesap edilemiyecek kadar çoktur ki tarihlerimizde kâfi derecede tafsilât olmamakla beraber vak'anüvislerin «Vukuu hariki kebir der kurbi bazari esir» gibi başlıklarla kaydettikleri üç beş satırlık malûmat da aziz beldemizin yangın belâsından hiçbir vakit kurtulamadığını gösterir. Gûya yangın bu dilber memlekete yangındır...

Halkımız arasında yangından masun kalmış bir bahtiyar bulmak zordur. Yalnız kendi zayiatımızı mülâhaza ettikçe diğer harikzedelerin de ne dehşetli zararlara uğradıklarını tahmin ediyorum.

Vaktiyle - küçük, fakat kıymetli bir müze halinde bulunan - evimizin yandığında - antika mahiyetindeki - birçok eşya ile beraber babam Mehmet Emin Paşa merhumun birkaç bin cilt nefis kitabı da mahvolmuştur. Merhum, mal ve mülküne acımazdı. Fakat kitaplarına ve pek mühim evrakına yanar yakılırdı.

Muahharan zuhur eden büyük yangınlardan birinde - Yakacıkta bulunduğumuz-

[Lûtfen sahifeyi çeviriniz]

(1) Hangi Şeyhülislâmın konağı olduğunu mukaddema tarihçilerden birine söylemiştim. Bir zaman sonra o tarihçi, benden öğrendiğini bana öğretmeğe kalkışınca İzzet Molla'nın şu beytini okumuştum:

«Bana yaptırıp şi'ri rengin eda
Benimdir deyu gösterdi bana».

(2) Prens Sait Halim Paşa merhum, bu salonu satın alıp - oyma tahtadan yapılmış olan - müzeyyen ve muhalla tavan ve duvarlariyle hücrelerini, Yeniköydeki yalısının yukarısındaki arazi üstüne kurdurmak istediyse de mutalâalarını sorduğu mimar ve mühendisler - kav haline gelmiş olan - tahtaların yerinden kımıldatılması kabil olamıyacağını söylemeleri üzerine vazgeçmeğe mecbur olmuştu.

Az vakit sonra o civarı viraneye çeviren büyük bir yangında salon da kül oldu. Barî elde resmi bulunsaydı..

Kader

Meltemleri ufkun yine estikçe hevesle
Beyhude gözüm bir gelemez gölgeyi bekler.
Biçare ömür, derdini öksüz gibi besle!
Hiç sormıyacaklar seni, hiç sevmiyecekler!

Düşsen: gülecek çok, tutacak yoktur elinden;
Kalbimde coşan dalgaların simsiyah üstü;
Çalsan bile yok anlıyacaklar bu telinden:
Çoktanberi âlem bu yanık nağmeye küstü.

Göklerde kanat açtırıyor insana hep gam,
Kalmaz diyerek kimsede mahzunların ahı,
Elmastır acım, ben onu yontmaktan usanmam.

Bahtım bir esen fırtınadır sanki kudurmuş,
Bir saate benzer kaderim akrebi durmuş,
Göstermede hâlâ gece vaktinde sabahı!

Edip AYEL

dan - evin yanması ihtimaliyle kitapları ve eşyayı kurtarmak için evimize giren dostlar arasına katılan arsız ve hırsızlar - pek genç yaşımdanberi pek çok zahmet ve fedakârlıkla topladığım - nadir ve nefis eşyayı mali mevrus gibi taksim ettiler.

Sapları yeşimden, mercandan, somdan, fil dişinden yapılmış musanna ve münakkaş birçok kalemtıraş ile Edirne ve İran masnuatı kadimesinden kalemdan ve kuburlar, divitler, çini hokkalar, antika altın meskûkât, kıymetli taşlar üstüne enfes yazılar hakkolunmuş yüzükler ve mühürler ve âsârı atikadan olmıyan bazı nefis eşya yağma edildi.

Eski billûr, çini, çeşmi bülbül bardaklar, kâseler, tabaklar, şişeler çamaşır sepetlerine doldurulup yüksek pencereden iplerle aşağı indirilirken bin parça oldu. Kırmızı atlas torbalar içinde bulunan pek mühim ve nadir tarihî evrak, banknot zannedilerek aşırıldı (1).

Muhtelif yangınlarda bazı ehibbamız nefis âsâr ve eşya ile beraber evlerini de kaybettiler. Beyazıt Kütüphanesi müdürü hattat Hasan Tahsin Efendi merhumun yanan evinde envai hasara uğrayan yazıları ve kitapları arasında Nabi'nin yazısiyle bir mecmua ve eski üdebadan Faik Reşat bey merhumun eviyle beraber yanan kitapların içinde Sadrâzam Şair Rami Paşanın yazısiyle Eş'ar mecmuası ve diğer nadir eserleri hatırıma geldikçe sahipleri kadar mükedder olurum.

Bu iki zatın vefatına zahirî sebep, uğradıkları ziyaın verdiği derin teessürdür. Kazaya rıza, zaruridir. Fakat nadir ve nefis eserlere malik olanlar da muhafazada ihmal gösteriyorlar.

***

Vaktiyle kibarın kâşaneleri, kıymettar eşyanın her türlüsiyle müzeyyen olduğu gibi orta halli ahalinin meskenlerinde bile nefis eşya bulunurdu.

Şimdi antikacı mağazalarında nadiren ve tek tük görülen yazı lâvhaları, aynalar, kavukluklar, köşelikler, bardaklar, tabaklar, kâseler, şişeler, aşure testileri, sürahiler, avizeler, şamdanlar, şükûfedanlar, gülâbdanlar, sedirler, perdeler, örtüler, kumaşlar, halılar, çubuklar, çekmeceler, dolaplar, piş tahtalar, iskemleler, çini ve diğer kıymetli madenlerden hokkalar, tepsiler, kalemtıraşlar, maktalar, kâğıt makasları ve sair eşya, zayi olan giranbaha eşyamıza nisbetle hiç hükmündedir.

Kırk elli sene evvel evlerimizde bulunan zarif ve nazar firip kumaşları bugün kullanan, hattâ gören değil, isimlerini işiten de - o kumaşlar gibi - enderdir denilse lâyıktır.

Kumaşlardan isimlerini tahattur edebildiklerimi söyliyeyim:

Kemha - Kemhab, diba, güllü diba, telli diba, tepe başı, bin dallı, hare, çiçekli hara, al, mor, penbe, mavi, ateşî hare, seraser, elvan çiçekli zerbüft, İstanbul zerbüftü, telli İstanbul sandalı, telli İstanbul bürüncüğü, elvan çiçekli İstanbul dibası, sevabi, üstüfe, telli damısko, süzeni, kutni vesaire ziba kumaşlar, şairlere nice şiir söyletmiştir.

Birkaç misal:

«İdüp amma ki sonra şermi vâfir i'tizar etti
Görüp çâvuşunun dûşundaki zibende kemhayı»
Nedim

«Ya pisteri kemha, ya vîranede can ver
çün bay ü geda hâke beraber girecektir»
Ziya Paşa

«Güllü dibâ giydin amma korkarım âzar eder
Nâzeninim sâyei hârı güli dibâ seni»
Nedim

«Kumaşı zerd fami bir yeni çıkmış seraserdir
Acep mi telli diba gibi tuba olsa şehraşup»
Sabit

«Nuru mevvacı maani mi dilimde berk uran
Ya libası, şi'rimin bir âteşî hâra mıdır»
Nef'i

«Giyüp gül gibi al hâre
Salın sahni çemen zâre»
Vasıf

«Oldu pür mevci vefa âbı hayatı iltifat
Mai hâra kisede gönderdi bir mektup dost»
Sabit

«Zerbüft câme ile gehi reşki mihr olup
Gâhı kabâyı sebz ile ol meh meleklenür»
Niyli

«Tarzu tavrım söylesem mani değil, de
Gül yanaklı, gülgüli kerrakeli, mor hâre
Nedim

«Derya döşedi pâyına sürmai sevabı
Göksûya gel ey çeşmi kebut âlemi âb et.
Va

«Âdası gezindikçe kuru kaldırım üzre
Ahbabına ferşi reh ola telli damısko»
Diyarbekirli Tal

«Rahat olmaz suzeni mak'atta da mazuli cal
Goncai nakşi batar endamına ekser gibi»
San

«Kimse temyiz eylemezdi arzu kâlâ eyl
Kutnii bedrenki kerbasi midir, dibâ mıdır»
Sümbülzade Vel

***

Muhtelif suretlerle zayi ettiğimiz ve nedir eşyayı böyle beş on makale anlatmak mümkün olamaz. Bu mak yazmaktan maksadım, zayiatımızı yer elimize geçirmeğe değil, elimizde kalan ve eşyayı, kaptırmamağa ve kemali itina muhafaza etmeğe çalışılmasını ihtar mektir.

Malûmdur ki giden gelmez.

İbnül Emin
Mahmud Kemal

HAMİŞ

Bu satırları kemali teessürle yaz bir hafta sonra Yusuf Kâmil Paşa ile kası Zeynep Hanımın - Üniversite Ed ve Fen Fakültesi olan - konaklarının anda kül olduğunu görerek dilhun Babam, Kâmil Paşa'nın evlâdı mesa de olduğu için içinde doğup yaşadığım konağın ziyaı, beni bittabi herkesten müteessir etmiştir.

İ. M.

(1) Bu evraktan yalnız ailemizin silsilenamesini bir meçhul şahıs, - sokakta bulduğunu söyliyerek - Beyazıt kütüphanesine bırakmış. Herhalde çalanlardan biridir. Para edecek birşey olmadığını öğrenince iade etmiş. Mürüvvet ve insaniyet göstermiş, aferin.

Ömür

Kuşlar ki ihtimal uçuyorlar kıyamete.
Kuşlar ki bilmedikleri bir istikamete..

Bıktırdı üstüvâya düşen eski beldeler
Onlar Fezâyı kurcalıyan bir emeldeler.

Herhangi bir güzel ve nihayetsiz ıstırab,
Bilhassa mavi gökleri niçin beğendi Rab?

Kuş uçmadık ufukları keşfetse her kanat
Ömrün sonunda dönmiyecekler midir fakat?

Safa ERKÜN

Kızılalmanın öz yeri

Yahut

Kafkas (Dağıstan) Kızılalması

Yazan M. Fahrettin ÇELİK

Bizde pek eski ve köklü olan Kızılelma
inün yalavaç Ziya Gökalp kalemile
yeniden canlandırıldığını ve bunun yeri
ne eskiden bilinenleri merhum tarihçi
rris Ahmet Refik'in yazısından göçür-
en ve (Kızılalma) nın (Altın-Top) de-
olduğunu gördükten sonra, konumuzun
e geçiyoruz.

(Kızılalma), her halde en eski çağlarda
Asyada hakanların oturduğu başşehir-
bulunuyordu; sonraları bunun bir eşi
sağ (doğu) ve sol (batı) yabgu veya şad-
bulunduğu yerlerde vardı. Oğuz
larla soydaş olan Sabır - Suvar ve
n yerinde hâkim sülâle olduğundan
devlete ve ülkeye veren Kazar Türk-
nde de bu (Kızılalma) ve türesinin bulu-
, bunların Etil boyundaki Etil (As-
) dan başka ikinci veya kışlak başşe-
olan Dagistandaki Balancur - Balan-
(Tarku şimdi Andıray) şehrinde oturan
gistan hanı demek olan Şamkal (Şam-
ların, tahtına çıkarken bu (Kızılalma)
le bir dernekte halkın ortasından bi-
sırtına vurduktan sonra meşruh
hal sayılmasından anlıyoruz. Çünkü bu
al'lar, Şirvanşah'lar soyundan yani
ve eski Sabır'lardan gelmedir. İslâm-
buraları ilk açışı çağında Dağistandaki
ku ve Demirkapı derbendi Kazar'ların
bulunuyordu ve burası İslâm - Kazar
nın alanı olmuştu; bu yüzden (Kı-
) «Kafdağının ötesinde» olarak Ön
Müslüman ve Türklerince tanınmıştır.
eldeki budunbilik ve tarih yazıları
ze göre bunun böyle olduğunu göre-

eski Türk töre, düzen ve yaşayışının
köklü olarak bulunduğu Aras - Kür
la bulunan ve Dedekurt kitabındaki
erde (İçoğuz) olarak gösterilen Kars
an ve çevresinde bulunan yerliler ile
ve Kafkas Azarbeycanından gelme kim-
len (Kızılalma) üzerine şunları öğren-

— Ahıskalılar ve Ardıhanlılar diyorlar
«Hazreti Ömer efendimiz, hiç kılıç çal-
36.000 asker ile tâ Demirkapı Der-
, Kızılalmaya çak varmıştır. Kızılalma,
kapıdan oyanadır. Sonradan İslâmlar
çok irellemişler, tâ Deliklitaş'a kadarki
hükümleri altına almışlardır. Bu De-
da, **Kızılalma**'dan çok oyanadır; şimdi
r Urusun elindedir.»

— Karslı ve Kağızmanlı'lar da diyor-
«Bizler name ile Müslüman olmuşuk,
Ömer bize bir mektup yazmış, biz de
ini kabul etmişik; ondan sonra as-
kerimiz Demirkapı Derbende varmış, çok kavgalardan sonra Kafdağının ötesindeki **Kızılalma**'yı almış. Atalarımız diyerlermiş ki, her kim ki bu **Kızılalma**'yı ve onun bulunduğu toprağı elinde tutarsa, ona zeval yoktur, bütün padişahlar, hanlar ve beyler onun buyruğu altında olmuş olur. 34 de [1918 de] de bizim askerimiz **Demirkapı derbende, Kızılalmaya** Çan gitmiş iken, İstanbulun sebebine [İstanbulun işgalden kurtarılması için] geriye döndü; eğer orası elimizde kalsaydı bize davgelen [mukabele edebilen] bulunmazdı.» «Sibire gidenler [Çarlık idaresi sırasındaki Karslı sürgünler] Kızılalmadan geçmiş ve **Deliklitaş**'a kadarki yerleri görmüşlerdir, bizim eski sınortaşımız oradadır.»

Kars köylerinde bir takım eski kocakarıların - ninelerin namazda dua ederken şöyle bir «alkış» da bulundukları işitilir : «Yarabbi! Sen askerimizin kılıcını keskin eyle, düşmanını kor (kör) eyle, **Kızılalma**'ya, Deliklitaş'a kadar olan yerlerdeki ehli İslâmı kâfirin elinden kurtar...»

3 — 1918 ve 1920 den sonra Kars eline (Gence, Nahçıvan, Tebriz ve Maku) bölgelerinden gelen ve çoğu Şii bulunan Azarbeycanlı göçmenler, **Kızılalma** ve **Deliktaş** üzerine olan bilgi ve inanlarını şöyle anlatıyorlar: «Osmanlılar bir zaman gün doğanda **Kızılalmı**'ya ve **Deliklitaş**'a kadar gitmişti. Hazreti Ali de buraları alıp, **Deliktaş**'a kılıç vuruptur. Bizimkiler [Türkiyeliler] 34 de düvellere deyipdi ki «Bizim ağamız [Hazreti Ali] oraya kılıç vuruptur, **Demirkapı**'dan özge bir oraya ten Urustan alacıyık; öyle olanda Urusa hiç yer kalmaz. Eskiden Osmanlılar ve İran devleti geriliyenden sonra Urus bu yerlerimizi alıp; amma Nadir Şah zamanında bizimkiler gine buraları alırlar; Nadir Şah özü de **Demirkapı**'dan öteye **Kızılalmıya** kadar giduptur. **Kızılalma**, Dağıstan tarafındadır; **Deliklitaş** da, ondan çok ötede Urusun öz yerine yakın ve Urusun elindedir, İslâmların tükeneceği [müntehası] oradadır.»

Bunlar, adı geçen halkın okur yazar olmıyanlarından öğrenilmiştir, Karstaki bu yerli Sünnî ve gelme Şii mollaları diyorlar ki: «Kızılalma, Altınalma demektir, bu alma Kafdağının ötesinde olup (Sünnîlerce Hazreti Ömer ve Şiilerce Hazreti Ali) efendimizin zamanında, askerimiz İslâmlığı oraya kadar yaydıktan ve **Kızılalma**'yı (Onun bulunduğu yeri) ellerine geçirdikten sonra, dünyada artık karşılarına çıkacak kuvvetli bir düşman kalmamış ve İslâmlığı bunun ötelerine dek yaymışlar, oralardaki yerleri de alarak nihayetine **Deliklitaş**'ı tikmişlerdir. Şimdi **Kızılalma** denilen yer, **Demirkapı** derbentten ötede Dağistandadır; **Deliklitaş** - ki sınortaşı demek olan tikmetaş'lardan [1] biridir - olan yerde Kazan şeherin'den ötede, Urusun elindedir.»

Halk şiirlerinden de bu **Kızılalma** üzerine olan parçalardan elimize geçmiştir. 18 inci yüz yılda söylenmiş oldukları kesin olarak bilinen iki destanın aşağıdaki hanaları bize **Kızılalma**'nın Dağistanda olduğunu göstermektedir. Karslı Âşık Kurbanî [Bak: Halk Bilgisi Haberleri, sayı. 114] 18 inci yüz yılda Gürcistana yapılan bir seferimiz sırasında Kars paşasına söylediği bir destanda şöyle diyor :

«Serasker yönelmiş yolda gelmede
Mıradı Şirvanı, şahı almada
Eski nişanımız (2) Kızılalmada
O aşılmaz dağlar, beller bizimdir.»

Karslı Kurbanî ile çağdaş ve İravan köylerinden (Demirci - Şöllüsü) ünde yetişmiş olan Âşık Sefî (Safî) - ki torunları 1918 de bu köyde sağ idiler - o bölgenin en usta ve «Hak vergili âşıklar» ından idi. Avşarlı Nadir Şah ordusile Kars üzerine gelip geri döndüğü ve Dağistana, Ruslara karşı seferi aklına kurduğu sırada İrvanda konaklarken, iyi bir âşık getirip kendisini eğlendirmelerini buyuruyor. «Kendisine burada büyük bir Hak vergili âşığın bulunduğu» nu söylüyorlar; şah, âşık Sefî'yi yanına çağırtıyor, Âşık otağa girdiği sırada şah düşünüyordu ki, «Ben ki Dağistana sefer edeceğim, Kızılalma'ya Çana gidebilir miyim?» — Çünkü «Nadirşah Kızılalmaya Çana Urus içine gidip Müslüman topraklarını geri almıştı» —. Âşık sazile karşısına gelince, şah bu düşüncesini sınak tutuyor. Zamanın baş Âşığı Sefî, şahı da «Hak âşığı olduğuna inandırmak» için destana, onun niyetini başta söylemekle başlıyarak şöyle diyor :

«Şah niyet eyledi Kızılalmıya
Yanısıra neçe hanlar yerisin (yürüsün)
Çeksin, ecnebiye eğri kılıcı
Su yerine kızıl kanlar yerisin (3)»

Âşığın destanı ve faslı bitince Şah buyurdu ki, «Meni istiyen (seven) Âşık Sefî'ye helet (hil'at) versin! Hanların bahşişinden başka, Nadir de Âşıka büyük bir para ve hil'at veriyor ki, bu paradan 34 de sağ olan torunlarına dek kalmıştır.»

Bu anlatmayı İravanlılardan ve Karsın Şüregel kazasından İravana gidip gezmiş olanlardan öğrendik. Avşarlı Nadir Şahın, biri Şah olmadan önce 1734 de ve biri de

[Lûtfen sahifeyi çeviriniz]

Şah olduktan sonra 1744 de olmak üzere iki yol Kars üzerine, neticesiz, sefer ve kuşatması vardır. Nadirin bütün Şirvan'ı ve Dağistanı Ruslardan geri aldığı da bellidir. Bu önemli bize, İrandaki Türk ordusunun da, Türkiye ordusu gibi, Kızılalma'yı ele geçirmek arzusunda bulunduğunu pek açık olarak gösteriyor.

Bugün 55 yaşlarında bulunan Çoruk'un Yusufeli kazasından olan Âşık Huzurî [Ali Huzurî Coşkun], Ardıhanlı âlim ve şair Mehmet Tevfik Balcının [Şimdi Yıldızeli müftüsüdür]. Bir gazeline söylediği nazirede şöyle demiştir :

«Sükker ile mi besledi bilmem seni dâye
Ey gonce dihen tûti-i gûya mı nesin sen
Feth etmeğe Türk askeri kûyun hedef etmiş
Ey kâbei maksûd Kızılalma mı nesin sen.»

Değerli âşıktan bu Kızılalma'nın yeri sorulunca, «İslâmların ve Türklerin en satvetli zamanında elde ettikleri, şimdi Dağistanda bulunan çok mübarek bir yerdir» demiştir.

Şimdi de eski kitaplarda **Kızılalma'nın** Dağistanda bulunduğunu gösteren yazıları görelim. Şamlı Behram tarafından lâtinceden dilimize eklemelerle çevrilen (Coğrafiyayı Kebîr) de [Nuruosmaniye kütüphanesi, sayı. 2996, yaprak 321] (memleketi Ukrayn) bölümünde «Bu vilâyet Kazağın kânıdır» deyip, buranın merkezi olan Kiyef'in Rusların baş tahtı olduğu işaret edildikten sonra «Mukaddema bunun kralı daima **Kızılalma** ve gayri krallar ile cenk edip anlara galip gelurdu.» deniliyor. Bu yazış, henüz İslâvlaşmamış bulunan ve Kiyef'de IX uncu yüz yılda yerleşen İskandinavyalı, daha doğrusu kayıkçı korsanlardan olan Fin soyundan Rürik (İlk Rus) beyleri çağında, X uncu yüz yıl başından (913) başlıyarak yine İslâvlaşmamış olan bu Kıpçak Kazaklerile birlikte Etil ve Koban ırmakları boyunca gelip Kazar ülkesinden olan Dağistanda ve Şirvanda Çingiz çağına dek yaptıkları çapulları anlatıyor; bu yüzden Kazarların hakanı (Kızılalma Kralı) diye anılıyor.

Nuruosmaniye Kütüphanesinde (Risalei Dağistan) adile 3905 inci sayıda yazılı bulunan ve 18 inci yüz yıl ortalarında Ukraynalı bir Müslüman Türk Kazak beyi oğlunun (Dağistan, Ukrayna, Rusya, Macaristan ve Balkan ülleri ve kavimleri) üzerine yerli bilgilere göre yazmış olduğu çok değerli bir eser vardır. Baştan yedi sahifesi Dağistan üzerine olan bu risalede «**Dağistan halkının ümera ve kabaili ve esma ve elkabı ve meratip ve itibaratıdır ki yine kendulerden olan erbabı vukuftan telâkki ve tefahhus birle kaleme alınmıştır.**» diye başlıyan bölümde (yaprak 1-3) bizi ilgilendirmekte olan şunlar yazılıdır :

«Dağistanda Komuk ve Tıbyaka beyi olan adama (Şamkhal) ıtlak olunur. Bunlar kadimüleyyamdan hananı Kırım misillû silsilei vahideden öğülmelerile [veya gelmelerile], silsilei neseblerinden olmadıkça ne kadar kudret sahibi olursa da bigâne kimesne (şamhal) olmaz. Dârı emaret ve emareleri sahili bahrinazara tahminen altı saat mesafede vaki Tarkhu nam kasabadır.» «Hini iktızada yüz bin mikdar leşkeri cengâver cemedebilur. Lâkin mahalli karipte bir sefer vâki olur ise giderler, dur ve diraz mahallere gidemezler, velhasıl ol havalilerden ayrılamazlar.»

«Ve bu zikrolunan Şamhaldan sonra (Kırım - Şamkhal) tâbir olunur bir beyleri dahi vardır ki, Tatarın [yani Kırım hanlarının] Kalgay - Sultan'ı gibi, Şamhal helâk olursa, yerine Şamhal olur; ve bundan dûn biri dahi (Kırım-Şamhal) olur. Ve bu Şamhallar Karakaytak beyi (Büyük Osme) ye kız verir ve Gazikomuk beylerine kız verirler; hasılı bu üç bey biribirine kız verirler ve alurlar, şair kimesneler her ne kadar maldar ve sahibi itibar dahi olsa kız vermezler (4), amma gayriden kız alurlar ve lâkin gayrilerin kızlarından olan evlâtlara beylik erişmez.»

«Amma kanun üzre (Şamhallar iptida Şamhal olduklarında, meselâ Şahanı Acemin iptida-i cülûslarında Şeyh Şafi türbesinde [Erdebilde] takallüdü seyfettikleri gibi, bunlar dahi Gazikomuk'a varıp (Şenid) [veya Şinid] nam kariyede ecdatlarından müntekil ve lieclitteberrük mahfuz olan altından rihte almayı, Gazikomuk beyi marifetile melâinnasta kâinen min kân bir adama urur ve ol esnada âyinleri üzre hıl'at, atler geyilüp sonra kasabasına [Tarkhu'ya] gelip emri hükûmete kıyam etmeludur ki, Şamhallığı sahih ola. Ve Almayı her kime urur ise, kıymetini atiyye olmak üzere ol adama in'am eder. Ve bu keyfiyet Gazikomuk beylerinin dahli hükûmetlerinde vuku bulmağla «**Şamhallar bizim ülkemizde hıl'at giymedikçe ve Kızılalma'yı urmadıkça Şamhaliyeti sahih olmaz.**» da bu hâlâ Gazikomuk beyi olan Surkhay Han veyahut âhara her kim olur ise olsun Dağistan ümerasının cümlesinden büyüklük davasın eder.»

«Tarkhu'dan Çerkes tarafına [yani batıya] varınca Andıray beyi veya Khasay beyi vesairleri cümlesi Şamhala kolbeği addolunur. Tahminen Karabeğleri [yani alelâde beğler] elli miktarı olmak gerek. Beğ kızından olmıyan Şamhal oğluna (Cenge) tâbir olunur.» Karakaytak yani Osmı Vilâyeti bölümünde de «Bunun ovada olan halkı cümle, Şamhalin ovada olan halkı gibi, Türkçe tekellüm ederler, ve dağ tarafında olan halkı lûgati muhtelife ile [yani Karaçay, Avar şivelerile] tekellüm ederler.» deniliyor.

(Gazikomuk ve vilâyet ve hükûmetleri) bölümünde de [yaprak 5] :

«**Bunlar dahi «Şirvanşahî evlâdıyuz» derler ve zikrolunduğu üzere, «Şamhal bizim kararlarımızdan Şenid adlu kariyeye gelüp hıl'at geymese ve Kızılalmayı marifetimiz ile bir adama urmasa Şamhallığı sahih olmaz; imdi böyle Gazikomuk beğleri cümleden büyük olur» deyu dâva ederler.**» denilir.

Böylece (Kızılalma) nın öz yerinin Dağistanda ve «Kafdağının ötesinde» bulunduğunu gördükten sonra, gelecek yazımızda bu «Kızılalma'yı «Kanun üzre» türe ile bir dernekte bir adama vurduktan sonra meşru Şamkal olan hanların Kazarlardan geldiğini, ve eskiden bu bölgede yaşıyan Macarların (Kızılalma) ile bunun türesini Tuna boyuna götürdüklerini göreceğiz.

Efsanevî (Kafdağı) nın bugünkü Kafkasların en yüksek tepesi olan Alburz olduğu belli olmuştur. Evliya Çelebi (C. VII, s. 769 - 771) de bu yüzden **Alburz dağını** anlatırken «Allahüâlem vasat dünyada olan kûhi Kaf budur», «İskender Zülkarneyn Bahrihazardan bu kûha gelince altı merhaledir.» diyor ve bu dağa «Lisanı Tatarda Çaldırak Tak derler» diyerek Kalmak (Kalmuk) ların Çaldırak Tav dedikleri (Kûhi Kaf) da Kâbeleri olduğunu ve bu Kalmakların «Ne küffar ve ne Müslim bir alay Mecûsî kavimler» olduğunu yazar. Esasen eski Türkçede (kaz - kas) (dağ ve bahadır) demektir. Bu yüzden (kaf - kas, Ala - gez [eskiden Ara - gaz], Erci - gez, Il - gaz) adile ön Asyadaki ulu dağlarda bu sözü gördüğümüz gibi, orta Asyada da (kas ve kaz) adlı birçok dağlar görüyoruz.

M. Fahreddin ÇELİK

---

[1] Tikmetaş veya tikmeleri bugün de halkımız, köy ve yaylâ sınırlarında kullanmaktadır; bu adda Azarbeycan ve doğu illerimizde (tikmetaş ve tikme diye) bir köy ve bölgeler vardır. Bunlardan birisi ola (deliklitaş) adlı yerler de Türkiye ve Azarbeycanda çoktur. Anlaşılan, Türkün en son vardığı - varacağı yer (Kızılalma) değil bundan çok ötedeki eski sınır taşı olan Deliklitaş'tır.

[2] Nişan; burada sınırtaşı, korgan demektir ki, eskidenberi sınır boyunda yaşıyan Ahıska ve Karslıların anlatmasına göre sonraları bu «sınortaş» larının yerlerini değiştirerek hileye kaçıldığından, hudut nişanları çoklu kömürleri derin çukurlara gömerek yapma işi ortaya çıkmış ve bunlara nişan denildiği gibi, kömürler mezar gömüldüğünden (Korgan) da denilmekte 93 den önceki sınırımız boyunda su ayırmadığı sınırlar bu korganlarla gösterilmiştir.

[3] Bu hanayı şöyle de söylerler
«Şah niyet eyledi Kızılalmıya
Yanısıra bütün hanlar yerisin
Çekilsin kılıçlar ecnebi üste
Su yerine kızıl kanlar yerisin.»

[4] Pek eski ve köklü bir Türk yasa göre Şamkalların böyle yaptıkları söylüyor. Bunu okurken, Şiraz bölgesi Kaşkay Türklerinin de - ki göçebedir - «Kökü ve südü temiz olmıyan» son Kaçar İran Şahı oğluna bile kız vermedikleri hatırı önünde tutulmalıdır.

Seçme, güzel şiirler

Anadoludan Bir Ses

«ÇINARALTI» na

Gezerken diyar diyar, dolaşırken yurdumu,
Ararken ülkülerin öncüsü Bozkurdumu,
Bir sazın nağmeleri çekti beni kendine,
Dinlemeye koyuldum, içime sine sine...
Belirdi yavaş yavaş gözlerimin önünde
Kimi batı elinde, kimi doğu yönünde
At üstünde kılıçla döğüşen atalarım,
Toylarda kımız çekip gülüşen atalarım!.
Seyrettim Oğuz Hanın «Üç ok»u atışını,
Ergenekon Türkünün tarih yaratışını!..

Bir yıldırım hızıyla çevirdim yaprakları,
Gözüktü Anadolu, kor gibi toprakları!
Kulağımı doldurdu bir pınar şırıltısı,
Mehmedin kucağında Ayşenin mırıltısı...
Kavalın nağmeleri, sürünün çan sesleri,
Kuşların, böceklerin gönül açan sesleri..
Kocamış kovuklarda ıslıklar çalan yeller,
Kayaları durmadan kemiren azgın seller!..

Dedim: Hey Anadolu! Kahramanlar yatağı!
Akıncılar uğrağı, Türkün kutlu otağı!..
Dağların, kayaların kımıldasa yerinden,
Atsalar şu görünen örtüyü üzerinden..
Zangır, zangır titreyip açılsa bütün yerler,
Saçılsa meydanlara bağrındaki cevherler..
Volkanların coşsalar, ırmakların taşsalar,
Karşıki ufukları bir hamlede aşsalar!
Fırtınalar, boralar yeniden fırlasalar,
Uyuşuk bulutları birden kamçılasalar!..

Bütün gökler boşansa, gürlüyerek ağlasa,
Güneş daha çok kızsa toprağını dağlasa..
Baygın baygın gezen ay bir parçacık ayılsa,
Yıldızlar küme küme etrafına yayılsa,
Hepsi dile gelse de anlatsa destanını,
Tarihî türküleri inletse her yanını!..
Melekler üzerine çiçekten bir taç örse,
Varsa seni bilmiyen gelip işitse, görse..
Toplansa etrafına âlimler, sihirbazlar,
Senin kutsiyetini gene anlıyamazlar!..

Galip Doğan İDİL

Akşam

Süzülen son yolcunun kesilince nefesi,
Biten bir gün ardından sezsizce geldi akşam;
Tozlu köy yollarına inince kaval sesi,
Biten bir gün ardından sessizce geldi akşam;

Sular kararıyorken sürüler dağdan indi,
Etrafa dalga dalga yayılıverdi bir gam.
Dumanlı vadilere gecenin rengi sindi;
Göz yaşımı saklıyan siyah bir tüldü akşam.

Hüseyin AKALIN

Hastane Geceleri

Siyah bir peçe gibi, kapanır gözlerime
Hastane geceleri, hastane geceleri..
Yaslanır serhoş gibi, en acıyan yerime,
Hastane geceleri, hastane geceleri.

Kâbuslu rüyalara benzer tıpkı biçimi,
Korkunç bir bakış gibi çırpındırır içimi,
Ve bir katil eldir ki öldürür sevincimi,
Hastane geceleri, hastane geceleri...

Ruşeni UNAN

Yaz Bahçesi

Gelsin hele rüya gibi mevsim:
Açsın yeşeren bahçede çiğdem,
Çeksin yine çardaklı havuz dem,
Gelsin de o rüya gibi mevsim.
Göl kuşları raksetsin ufukta,
Bülbül sesi aksetsin ufukta,
Bir neş'e duyulsun korulukta,
Gelsin de o rüya gibi mevsim.

Beşiktaş - Hikmet Şinasi ÖNOL

77